

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

LİSELERDE SOSYAL KULÜP ETKİNLİKLERİNİN
ETKİLİLİĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet GÖĞEBAKAN

İstanbul
Haziran - 2016

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

LİSELERDE SOSYAL KULÜP ETKİNLİKLERİNİN
ETKİLİLİĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet GÖĞEBAKAN

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bilal YILDIRIM

İstanbul
Haziran - 2016

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAY SAYFASI

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

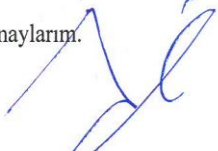
Danışma: Yrd.Doç.Dr.Bilal YILDIRIM.....

Üye: Yrd.Doç.Dr. Bilge KESKİNKILIÇ KARA.....

Üye: Yrd.Doç. Mehmet Zeki ILGAR.....

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. İbrahim GÜNEY
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın amacı okullarda sosyal kulüp etkinliklerinin etkililiğinin ne düzeyde olduğunu araştırmaktır. Eğitim bir toplumun gelişmesindeki en etkin ve önemli unsurdur. Okullarda uygulanan eğitim anlayışının yeterli düzeyde olduğunu söylemek mümkün olmasa da bu anlayışı geliştirmek en önemli hedeflerden biri olmalıdır. Bundan dolayıdır ki okullarda uygulanan sosyal kulüp çalışmaları, eğitimin öğrenci ve öğretmen açısından en renkli olan durumunu ve sürecini ifade etmektedir.

İnsanlığı, bilgi ve tecrübeleri ile danışmanlığı süresince yapmış olduğu aydınlatıcı rehberliği, sabrı ve samimiyeti ile yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Bilal YILDIRIM' a; Araştırmaya istekle katılan, düşünce ve görüşlerini samimiyetle belirten, araştırmaya enginlik katan, yardımlarını esirgemeyen öğrencilere; Araştırmanın içtenlikle yapılabilmesi için yardımcı olan okul müdürlerimize ve meslektaşlarıma; Yüksek lisansa başlama ve Tez sürecinde birlik ve beraberlikleri, arkadaşlıklarıyla sürecin pozitif geçmesini sağlayan Yüksek lisans sınıf arkadaşlarıma; Hayatımda çok önemli yere sahip, yoğun geçen tez çalışmam süresince kendilerine çok fazla vakit ayıramasam da gösterdikleri ilgi, fedakârlık, sabır ve anlayışları için sevgili eşime ve kızıma; Her zaman maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen uzaklarda olsalar da varlıklarını her zaman hissettiğim anne ve babama;

Göstermiş oldukları gayretlerin ve fedakârlıkların boşa gitmediğini düşünerek en samimi duygularıyla teşekkür ederim

Mehmet GÖĞEBAKAN

ÖZET
LİSELERDE SOSYAL KULÜP ETKİNLİKLERİNİN ETKİLİLİĞİ

Mehmet GÖĞEBAKAN

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yar. Doç. Dr. Bilal YILDIRIM

Haziran – 2016, 85+X Sayfa

Bu araştırmanın amacı, orta öğretim kurumlarında uygulanan sosyal kulüp çalışmalarının yapısını ve etkililiğinin öğrenci görüşleri alınarak bu görüşler arasındaki farklı veya benzer durumların ortaya çıkarılıp değişkenler üzerine analiz yapılması amaçlanmıştır. Ayrıca öğrencilerin sosyal kulüp çalışmalarında karşılaştıkları sorunların neler olduğunu ortaya çıkarıp öğrencileri yaş, cinsiyet, kıdem, sınıf, anne babanın eğitim durumu ve gelirlerini, öğretim türü ve zamanı kulüpte kalma süresi değişkenleri ile inceleyip değişkenlerin nasıl sonuçlar vereceği araştırılmıştır. .

Araştırmaya 2014-2015 öğretim yılında, Tekirdağ ili Çerkezköy İlçesinde bulunan Liselerde eğitim öğretim gören öğrenciler katılmıştır. Araştırmanın örneklemini farklı 5 okuldan rastgele belirlenen 682 öğrenci oluşturmaktadır. Toplanan ölçeklerden yanlış ve eksik olanlar çıkarılmış olup 560 ölçek kullanılabilir bulunarak değerlendirmeye alınmıştır. Veriler sosyal kulüp çalışmaları görüş ölçeği ile toplanmıştır. Ölçeklerin ortalama puan dağılımı için Kalmagorov-Smirnov testi uygulanıp çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Veriler normal dağılım göstermediği için demografik değişkenler ile ölçek puanları arasındaki ilişkinin incelenmesinde iki kategoriden oluşan değişkenler için nonparametrik testlerden Mann Whitney testi uygulanmıştır. İki den fazla değişkenler için ise de Kruskall Walls testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Öğrencilerin cinsiyeti, okuduğu alan, öğretim türü, anne babanın eğitim durumu ve gelirinin yapılan sosyal kulüp çalışmalarına etki etmediği görülmüştür. Okula yeni başlayan öğrenciler ile okuldan mezun durumda bulunan öğrencilerin sosyal kulüp çalışmalarını ara sınıflarda bulunan öğrencilere göre daha olumlu

değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Aynı kulüpte uzun süre görev alan öğrencilerin durumu daha olumlu değerlendirdikleri ve teknik liselerde öğrenim görenlerin diğer liselerde öğrenim görenlere göre durumu daha pozitif değerlendirdikleri tespit edilmiştir.

Öğrenciler okullarda yapılan sosyal kulüplerin yapısını ve etkililiğini değerlendirdiklerinde genel anlamda çıkan sonucun orta düzeyde olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Öğrenciler sosyal kulüp çalışmalarını çok olumlu bulmadıkları gibi çok olumsuzda görmemişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal, Etkililik, Öğrenci Kulüpleri

ABSTRACT**THE EFFECTIVENESS OF SOCIAL CLUB ACTIVITIES IN HIGH SCHOOLS****Mehmet GÖGEBAKAN****Thesis of Master Degree****Departments administration and supervision of Science****Thesis Advisor: Assistant Prof. Dr. BİLAL YILDIRIM****june- 2016, 85+X page**

The aim of this research is to investigate the structure and effectiveness of social club studies in schools. In this regard, views of students are really important. We also consider diverse opinions of students. All opinions are welcome and then analyzed in the survey. The difficulties students meet in social club studies are revealed. Students are analyzed according to their age,sex,grade and educational background and income of their parents.

In 2014-2015 education year the students who receive training in high schools in Çerkezköy in Tekirdağ participated in this research. The pattern of the research composes of 682 students chosen randomly from different 5 schools. The incorreced and incomplete ones of scales gathered have been relieved and 560 scales have been evaluated by being found useful. Data bases have been gathered with the sight scale of social club studies. Kalmagorov-Smirnov test has been applicated and the wrap and compression valves have been checked for average point dispersal of scales. Mann Whitney test which one of nonparametric tests has been applicated for changes composed of two categories in research of relation between points of demographic changes and the scale because data bases haven't shown the normal dispersal. Kruskall Walls test has been applicated fore more than two categories. According to the findings,results below have been achieved:

It has been seen that the students sex, fields of education,kind of training and education background and income of their parents haven't affected the social club studies.

It has been identficated that the students began school newly graduated from schools have evaluated their social club studies more positively than the remove students. And it has also been identficated that students who serve for a long time in the same club and the students who receive training in the technic high scools we evaluated the situation more positively than other students who receive training in the other hig schools.

According to the students evaluations of structure and effectiveness of the social clubs in schools, general knowledge that was reached in themid level result.

Students haven't found the social club positively, but they haven't and them so negatively.

Key words: social, activity, student clubs

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLOLAR LİSTESİ	x
BÖLÜM I.....	1
1.GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4 Varsayımlar	5
1.5 Sınırlılıklar.....	5
1.6 Tanımlar	5
BÖLÜM II.....	6
2.KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1.Eğitim	6
2.1.1.Formal Eğitim	7
2.1.1.1.Örgün Eğitim	7
2.1.1.2.Yaygın Eğitim.....	8
2.1.2.İnformal Eğitim.....	8
2.2.Eğitim Programı.....	9
2.2.1.Örtük Program	10
2.3.Okullarda Sosyal Öğrenme.....	12
2.3.1. Sosyal Beceri Gelişimi.....	14
2.3.1.1.Sosyal Yeterlilik	17
2.3.1.2.Sosyal Anksiyete.....	17
2.3.1.3.Kişilik Özellikleri	18
2.3.2.Sosyal Becerilerin Ölçülmesi	18
2.4.Rekreasyon.....	19
2.5.Ders Dışı Etkinlikler	22

2.6.Sosyal Etkinlikler	23
2.6.1.Sosyal Etkinliklerin Amaçları	23
2.6.2. Sosyal Etkinliklerin İlkeleri.....	25
2.6.3.Sosyal Kulüpler.....	26
2.6.3.1. Sosyal Kulüplerin Amacı Ve Önemi	29
2.6.3.2. Sosyal Kulüplere Tarihsel Bakış	30
2.6.3.3. Sosyal Kulüplerin Yapısı Ve İşleyişi	36
2.6.3.3.1.Sosyal Kulüplerin Çalışma Esasları	37
2.6.3.3.1.1.Öğrenci Kulüpleri Ve Çalışma Esasları.....	39
2.6.3.3.1.2.Toplum Hizmeti Çalışma Esasları	40
2.6.3.3.2. Sosyal Etkinlikler İle İlgili Görevler	42
2.6.3.4. Sosyal Kulüp Çalışmalarının Eğitsel Değeri.....	46
BÖLÜM III	48
3.YÖNTEM.....	48
3.1. Araştırmanın Modeli	48
3.2 Evren ve Örneklem.....	48
3.3. Veri Toplama Teknikleri	48
3.4.Verilerin Analizi	50
BÖLÜM IV	51
BULGULAR VE YORUMLAR.....	51
4.1. Katılımcıların Demografik Yapısına İlişkin Değerler	51
4.2.Alt problemlere ilişkin bulgular ve yorumlar	53
4.2.1.Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri .	53
4.2.2.Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri	55
4.2.3.Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri.....	56
4.2.4.Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri.....	57
4.2.5.Öğrencilerin Aile Gelir Durumuna Göre Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri	58
4.2.6.Öğrencilerin Alanlarına Göre Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri	59
4.2.7.Öğrencilerin Sınıf Seviyelerine Göre Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri	60

4.2.8.Öğrencilerin Öğretim Türüne Göre Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri	61
4.2.9. Öğrencilerin Okul Türüne Göre Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri	62
4.2.10.Öğrencilerin Kulübe Katılım Süresine Göre Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri	64
4.2.11.Öğrencilerin Kulüp Değiştirme Durumlarına Göre Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri	65
4.2.12.Öğrencilerin Kulübe Katılmayı İsteme Durumlarına Göre Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri	66
BÖLÜM V	68
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	68
5.1 Sonuç	68
5.2 Öneriler	70
KAYNAKÇA	72
EKLER	79

TABLolar LİSTESİ

Tablo:1 Sosyal kulüpler görüş ölçeği geçerlik analizi sonuçlarına göre maddelerin faktörlere dağılımları.....	49
Tablo2 Maddelerin Etkililik Karşılılık Düzeyleri	50
Tablo 3. Katılımcıların Demografik Bilgileri.....	51
Tablo 3. Katılımcıların Demografik Bilgileri.....	52
Tablo 4. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüşleri	53
Tablo 5. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Cinsiyet Değişkeni İçin Mann Whitney U Testi Tablosu	55
Tablo 6. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Anne Eğitim Durumu Değişkeni İçin Kruskal Wallis H Testi Tablosu	56
Tablo 7. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Baba Eğitim Durumu Değişkeni İçin Kruskal Wallis H Testi Tablosu	57
Tablo 8. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Aile Gelir Durumu Değişkeni İçin Kruskal Wallis H Testi Tablosu	58
Tablo 9. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Alan Değişkeni İçin Kruskal Wallis H Testi Tablosu.....	59
Tablo 10. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Sınıf Seviyesi Değişkeni İçin Kruskal Wallis H Testi Tablosu	60
Tablo 11. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Öğretim Türü Değişkeni İçin Mann Whitney U Testi Tablosu	61
Tablo 12. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Okul Türü Değişkeni İçin Kruskal Wallis H Testi Tablosu.....	62
Tablo 13. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Kulübe Katılım Süresi Değişkeni İçin Kruskal Wallis H Testi Tablosu	64
Tablo 14. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Kulüp Değiştirme Değişkeni İçin Mann Whitney U Testi Tablosu.....	65
Tablo 15. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Kulübe Katılma İsteği Değişkeni İçin Mann Whitney U Testi Tablosu	66

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

Okulun varoluş gerekçesi, hayata hazırlanmakta olan öğrenciyi, aile ve çevresini aşan bilgileri öğrenmesi için ortam oluşturmak ve daha iyi biçimde yaşama şartlarını oluşturmaya yönelik tüm çabaları kapsamaktadır. Bu çabalar bazen öğrenciyi hayata götürerek, genellikle de onu olanca deneyimsizliği ile riske atarak, yüksek masrafları göze alarak değil, hayata özel bir çevre olarak oluşturulan okula getirerek, bilimsel yöntemler kullanarak ve planlı etkinliklerle yapar. Okul, toplumu ürettiği doğruluk, iyilik ve güzellikleri topluma katılmaya hazırlanan öğrencilere edindirme ortamıdır (Çınar 2012 s,15).

XXI. yüzyılda insanların sahip olduğu iletişim, ulaşım ve teknolojik imkânlar artmış ve buna bağlı olarak toplumsal etkileşimlerde de hızlı bir değişime ve gelişme ortaya çıkmıştır. Bu gelişmelerle beraber bilgi paylaşımı teknolojik durumlar sayesinde artmış ve kültürel etkileşimler önemli oranda hızlanmıştır. Hızla artan bilgi paylaşımı ve teknolojilerden kişilerarası etkileşiminin en yoğun olduğu ortamlar olan eğitim kurumları en başta etkilenen yerler olmuşlardır. Dolayısıyla gelişen ve değişen imkânların eğitsel açılarından ele alınması ve eğitim ortamlarında eğitimin kalitesini artırmak amacıyla kullanılabilir hale getirilmesi iyi bir eğitim için daha önemli hale gelmesi kaçınılmaz olmuştur.

1.1. Problem Durumu

Eğitim yaşantılar yoluyla bireylerde kalıcı olumlu davranış değişikliği olarak tanımlanabilir. Eğitim hayatın her alanında kişinin gelişmesi olgunlaşması ve kendini yönlendirebileceği bir yaşam sürecini bireye sunar.

Eğitim en genel anlamıyla insanları belli amaçlarına göre yetiştirme sürecidir. Bu süreçten geçen bireylerin kişiliklerinde farklılaşmalar görülebilir. Bu farklılaşmalar eğitim sürecinde kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerler yoluyla gerçekleşir. Günümüzde okullar eğitim sürecinin en önemli safhasını oluşturur. Eğitim denilince akla sadece okulun gelmesi geri kalmış toplumlara özgü bir durumdur. Çünkü eğitim yaşam boyu sürmesi gereken sonu olmayan bir olguyu ifade

eder. Buradan da anlaşılacağı gibi eğitim, ailede, okulda, asker ocağında, camide bireyin ve toplumun olduğu her yerde yapılabilir.

Eğitim kurumlarının en önemli işlevlerinden birisi çocuğun iyi bir insan olarak yetişmesini sağlamaktır (Erden, 1996, s.4). Eğitim kurumlarının hedefi ruh sağlığı yerinde, iyi özellikleri bünyesinde barındıran, belirli değerleri içselleştirmiş erdem sahibi kişilikler yetiştirmektir. Eğitim kurumları bu işlevi yerine getirirken yaşadığı toplumun kültürünü, değerlerini, tarihini, tanıyarak toplumda kendilerine düşen roller ve bu rollerin gerektirdiği davranışları yine toplumun kendisine sağladığı imkânları kullanarak yerine getirir. Bu şekilde mutlu, sağlıklı ve üretken bireylerin sayısı toplumda artar (Oğuz, Aktay ve Ayhan 2010, s.71).

Eğitimin amacı; etkin, demokratik, katılımcı, sorgulayan, değerlendiren, ulusal ve insani değerlerle donanmış, görevleri konusunda sorumluluk sahibi başarılı bireyler yetiştirmektir (Çelikten, 2004, s.2).

Türk eğitim sisteminin temel amacı, Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, millî birlik ve bütünlük içinde, iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek, hızlandırmak ve Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır (1739 Sayılı Mili Eğitim Temel Kanunu). İlköğretim programı genel amaçları incelendiğinde öğrencilerin; kültürel değerlere saygılı, duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilen, teknolojiyi etkin kullanabilen, görev ve sorumluluklarının farkında olan, hoşgörülü bir zihin yapısına sahip, öğrendiğini uygulayabilen ve okul dışındaki öğrenme fırsatlarını değerlendiren birer birey olmalarının sağlanması olarak görülmektedir (MEB, 2006, s.8).

Öğretim, öğrencinin kazanımlarında değişiklik meydana getirmek için yapılan faaliyetleri ifade ettiğinden, kazanımlarla meydana getirilecek değişiklikler öğrencilerin gelişim özelliklerinin ve bireysel farklılıklarının farklı açılardan iyi tanınmasını gerektirmektedir (Kaf Hasırcı, 2005, s.4). Bu açıklamalar esas alınarak öğretmen öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları iyi tespit etmeli sınıf içi koşulları bu etkenlere göre ayarlayabilmelidir. Öğretmen bazı aktarımları yaparken öğrencilerin ilgi istek ve ihtiyaçlarına cevap verebilmeli öğretim programını bu koşulları ve değişkenleri esneterek uygulayabilmelidir.

Bir toplumdaki eğitim ve öğretim faaliyetlerinin statik yapıda olması düşünülemez. Çünkü toplum sürekli değişmektedir ve bu değişim düşünce, strateji, inanç, kültür ve ihtiyaçların da değişimini beraberinde getirmektedir (Çelik, 2011, s. 43–52; Çelikten, 2004, s.1). Bu nedenle okullarda öğrencilere verilen bilgiler ve veriler de sabit olamaz. Güncel yaşamın gerektirdiği ve çağın getirdiği değişkenleri, yenilikleri öğretim programları içinde barındırmak önemli bir durumdur.

Ortaöğretim çağı kişinin kimliğinin oluşmasında önemli bir yere sahiptir ve buna bağlı olarak da bu yaşlardaki çocuklara yönelik uygulamalı, ilgi ve ihtiyaçların dikkate alındığı ve bu yaş gruplarının gerektirdiği özellikler ön planda tutularak ilgili yaş grubuna yönelik eğitim faaliyetlerini kapsayan özel eğitsel programlar uygulanmalıdır. İlköğretim ve ortaöğretim çağı, çocukların ilerideki yaşamlarına yönelik tutum ve inançların geliştiği en önemli yıllardır (Özgüven, 1999, s.134).

Yapılan araştırmalara göre çocukların 13 yaşına kadar oluşturdukları algı ve tutumların bu yaşlardan sonra değiştirilmesi oldukça güç bir durumdur (Erden, 1996, s.53). Bu nedenle okullarda eğitim öğretimin sadece çocuklara kalıplaşmış bilgileri vermektan farklı olarak onların kişilik sürecinin olumlu yönde gelişmesine, sağlam ruh ve beden yapısına sahip olmalarını sağlayıcı etkinlikler olarak programlanmalıdır.

Bu söylenenlerden yola çıkarak okullarda ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki öğrencilerin bedensel zihinsel ve sosyal yönden gelişimleri için okullarda verilen klasik dersler dışında onları hayata hazırlayabilen toplumun bir parçası haline getiren ve toplumdan kaybolup gitmemelerini sağlayan onların sanat, kültür, sporla ve toplumsal hizmetlerle uğraşmalarını tasarlayan sosyal kulüp çalışmalarının yapılması önemlidir.

Bu alanda yurt içinde lise düzeyinde Tekirdağ ili Çerkezköy ilçesinde öğrenci kulüpleriyle ilgili öğrenci görüşlerine dayalı doğrudan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple bu araştırmanın problem cümlesi ‘Sosyal kulüplerin yapısı nasıldır ve lise öğrencilerin sosyal kulüp çalışmalarının etkililiğine ilişkin görüşleri nelerdir?’ şeklinde belirlenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, liselerdeki sosyal kulüplerin etkililiğinin öğrenci görüşlerine göre belirlenebilmesidir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Liselerde uygulanan sosyal kulüp çalışmalarının etkililiğine ilişkin öğrenci görüşleri ne düzeydedir?
2. Liselerde uygulanan sosyal kulüp çalışmalarının etkililiğine ilişkin öğrenci görüşleri arasında;

Öğrencilerin:

Sınıf düzeyi, Cinsiyet, Okul türü, Görev aldığı kulüp, Öğretim türü, Anne babanın eğitim durumu, Ailenin gelir düzeyi, Görev aldığı kulüpteki süre, Kulübü kendi isteği ile değiştirip değiştirmediği değişkenleri açısından anlamlı farklar var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Öğrencilerin sosyal kulüp çalışmalarında karşılaştıkları sorunların nelerden kaynaklandığını saptamak ve faaliyetlerin etkililiğinin ne düzeyde olduğunu yorumlamaktır. Okullarda uygulanmaya devam eden bu çalışmaların etkili olabilmesi için var olan sorunların belirlenip gerekli olan iyileştirmeleri yapıp okullarda öğrencileri tekdüze eğitim anlayışından koparıp onların yeteneklerini çeşitli alanlarda geliştirip yaşantılar yoluyla bir eğitimi hedeflemek düşünülmüştür.

Okullarda sosyal kulüp çalışmalarının yapısının anlaşılması daha sonraki dönemlerde uygulanması, paydaşlara yol gösterebilmesi açısından önemli olacaktır.

Araştırmada öğrencilerden çalışmaların uygulaması aşamasında karşılaştıkları sorunların çözümlerine yönelik olan düşünceleri ve tutumları yapılacak olan etkinliklerde daha etkin olması bakımından önemli olacaktır.

Bu çalışmanın etkililiğinin olumlu yönde gelişmesi paydaşlarımızdan biri olan ailenin sosyal kulüp çalışmalarına daha olumlu bakması ve öğrencilere yeterli desteği vermesi açısından önemli olacaktır.

Bu araştırma daha sonraki dönemlerde bu konu ile ilgili yapılacak araştırmalara kaynak teşkil edebilecek, öğretmenlerin çalışmalarında ve kurumların sosyal faaliyetlere bakışlarında olumlu yönde yardımcı olunacağı ümit edilmektedir.

1.4 Varsayımlar

Ölçek sorularına verilen cevaplar öğrencilerin gerçek görüşlerini yansıtmaktadır.

1.5 Sınırlılıklar

1.Araştırmamız 2014-2015 öğretim yılında Tekirdağ Çerkezköy ilçe sınırları içinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel ve devlet ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören ve anket sırasında ulaşılan 14-18 yaş arası ve 560 öğrenci ile sınırlıdır.

2.Bu araştırma ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerden elde edilen sosyal kulüp çalışmaları ile ilgili görüşlerle sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Sosyal Etkinlik: Öğrencilerin dersler dışında kendi ilgi ve ihtiyaçlarına göre düzenlenen onların kişiliklerini ve yeteneklerini geliştiren planlı ve programlı faaliyetleri içerir.

Etkililik: Etkililik kavramı hem örgütsel hem de yönetsel açıdan kullanılır. Örgütsel etkililik, bir örgütün elindeki kaynaklarla, amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmesidir. Yönetsel etkililik ise, bir örgütün yönetiminin, örgütsel etkililiği gerçekleştirecek biçimde yapılması ve sürdürülmesidir (Başaran, 1996, s.162).

Öğrenci Kulüpleri: Ders dışı eğitim etkinliklerinde öğrencilerin aynı amaç doğrultusunda toplandıkları ve bir rehber öğretmenle beraber yapmış oldukları planlı grup etkinlikleridir.

BÖLÜM II

2.KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Eğitim

Eğitimin çağdaş anlamı, insanların davranışlarında belli amaçlara göre değişiklik oluşturmasını içerir. Eğitimin davranış değiştirme süreci olarak tanımlanması, eğitim programının dinamik ve sürekli bir yaşantılar bütünü olarak görülmesine ve program geliştirme çalışmalarında ağırlığın öğretme-öğrenme süreçleri üzerinde yoğunlaşmasına yol açmıştır. Eğitim en genel anlamıyla insanları belli amaçlarına göre yetiştirme sürecidir. Bu süreçten geçen insanın kişiliği farklılaşır. Bu farklılaşma eğitim sürecinde kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerler yoluyla gerçekleşir. Günümüzde okullar eğitimin en önemli kısmını oluşturur. Eğitim yalnız okullarda yapılmaz. Günlük hayattaki eğitim-okul bitişikliği, eğitim denince okulu anımsatır. Oysaki okul dışında da gençleri ve yetişkinleri bir mesleğe hazırlamak ve onların hayata uyumlarını kolaylaştırmak için açılmış kısa süreli eğitim veren kurumlar vardır. Ayrıca eğitim ailede, iş yerinde, asker ocağında, camide ve insanların oluşturdukları çeşitli gruplar içinde de yer alır. En geniş anlamı ile eğitim toplumdaki "kültürleme" sürecinin bir parçasıdır. Kültürleme, insanın kişilik yapısı içinde doğduğu ve yetiştiği kültür tarafından belirlenir. Her toplum kendi kültürünün özelliklerini yeni kuşaklara geçirir. Toplumun bireyleri, kendi kültürünün istek ve beklentilerine uyacak şekilde etkilemesi ve değiştirmesine "kültürleme" denir.(Tyler, 1949, s.4)

İnsanın çocuk, genç ve yetişkin olarak kendi toplumuyla bütünleşmesi toplum içinde etkinlik kazanması ve yetişmesi sırasında karşılaştığı bilinçli ve bilinç dışı öğrenmeler bu süreç sonunda elde edilir. Kültürleme ailede, sokakta, işyerinde her türlü seremoni ve merasimde bilinçli ya da bilinç dışı, kendiliğinden oluşan ve bireysel olan öğrenmeleri de kapsar. Kültürlemenin amaçlı olarak yapılan kısmı eğitimidir. Bu nedenle, eğitim "kasıtlı kültürleme süreci" olarak da tanımlanmaktadır. İnsanın yetişmesinde kasıtlı olarak yapılan kültürlemenin yanı sıra, yaşam içinde kendiliğinden oluşan öğrenmelerinde önemli rolü vardır. İnsanlar kişilik özelliklerinin, değerlerinin ve becerilerinin bir kısmını bu yolla

kazanırlar. Eğitimciler kültürlemenin bir kısmını "informal", amaçlı olarak yapılanını ise "formal" eğitim olarak adlandırırılar

2.1.1.Formal Eğitim

Formal eğitim amaçlıdır; önceden hazırlanmış bir program çerçevesinde yapılan planlı çalışmaları kapsar ve öğretim yoluyla gerçekleştirilir. Formal eğitimde eğitim süreci öğretmen tarafından planlanır, uygulanır ve izlenir ve değerlendirilir. Eğitim başlangıcından bitişine kadar özel bir çevre içinde kontrollü olarak yürütülür. Bu sürecin belli aşamalarında ve sonunda değerlendirme işlemi mutlaka yer alır. Okullarda uygulanan eğitim de formal eğitimin içindedir (Senemoğlu, 2012, s.4). Okul dışında endüstri, tarım ve hizmet alanlarında kişileri bir mesleğe hazırlamak, meslekte ilerlemesini sağlamak ve yenilikleri öğrenmek amacıyla yapılan öğretim etkinlikleri, halk eğitim merkezlerinde açılan kurslar, orduda asker yetiştirme birer formal eğitim örneğidir. Çünkü bu eğitimler planlı programlı organize bir şekilde yürütülür. Ülkemizde her yıl binlerce insan bu tür amaçlı, planlı fakat kısa süreli eğitim sürecinden geçerek yeni bilgi, beceri, tutum ve değerler kazanmaktadır.

Okul dışı formal eğitim sürecinin okullardakilerden farkı, kısa süreli olması, öğrencilerin yaşlara göre gruplandırılmaması, ihtiyaç duyuldukça yapılması ve belli konularla sınırlandırılmamasındadır. Her ikisi de süreç olarak aynı özellikleri taşır. Okul dışı formal eğitim, okul eğitimi tamamlamak ve insanları yaşam boyu eğitmek gibi işlevleri yerine getirir. Bu gün ülkemizde formal eğitim örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki biçimde sistemleştirilmiştir.

2.1.1.1.Örgün Eğitim

Örgün eğitim, belli bir yaş grubundaki bireylere, Millî Eğitimin amaçlarına göre hazırlanmış eğitim programlarıyla okul çatısı altında düzenli olarak yapılan eğitimidir (Taymaz, 1978, s,6).

Okul öncesi öğretim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim örgün eğitim sistemini meydana getirir. Örgün eğitim sisteminde genel, mesleki ve teknik eğitim programları uygulanır.

2.1.1.2.Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim ise, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş, bu sistemin her hangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerden ayrılmış olan kişilere ilgi ve gereksinme duydukları alanlarda yapılan eğitimidir (Taymaz, 1978, s. 6).

Halk eğitim merkezlerinde açılan kurslar, pratik sanat okulları ile resmî ve özel kurumlar ve iş yerlerinde hizmet içi eğitim faaliyetleri yaygın eğitim sistemini oluşturur.

2.1.2.İnformal Eğitim

"İnformal" eğitim, yaşam içinde kendiliğinden oluşan bir süreçtir. Amaçlı ve planlı değil, gelişi güzeldir. Kişi karşılaştığı durum ve içinde bulunduğu grubun üyeleriyle etkileşimde bulundukça farkında olmadan yeni şeyler öğrenir. Çocuklar arkadaşlarıyla oynarken gençler akranlarıyla oluşturdukları grup içinde birbiriyle etkileşirken yardımlaşmayı, dayanışmayı, iş birliğini, kurallara uymayı, grubun değerlerini benimsemeyi öğrenirler ve toplumsallaşırlar. Bu tür öğrenmeler ailede, sokakta, iş yerinde, televizyon önünde, okulda, kısaca yaşam içinde kendiliğinden meydana gelir.

Formal olmayan eğitim sürecinin iki önemli öğrenme yolu gözlem ve taklittir (Senemoğlu,2012, s.5). İnsanlardaki birlikte yaşama içgüdüleri onları toplumun beklediği ve istediği davranışları öğrenmeye yöneltir. Çok küçük ve ilkel toplumlarda eğitim tamamen "informal" yollarla gerçekleştirilir. Köydeki çocuk tarımla ilgili becerileri günlük yaşam içinde büyüklerini gözleyerek ve taklit ederek ve yaparak yaşayarak öğrenir. Bu nedenle birey sadece eğitimi okullarda almaz. Yalnız informal yollarla eğitim sürecine katılan insanlar için bazı olumsuz durumlar oluşabilir. Buna örnek verilecek olursa, derslerde yalnız matematik fizik, kimya, tarih vb. öğrettiğini düşünen öğretmenler de farkına varmadan kendi düşüncelerini, davranışlarını ve değerlerini öğrencilerine aktarabilirler. İnformal eğitim sürecinde insanlar istenmeyen ve zararlı alışkanlıkları da edinirler.

2.2.Eğitim Programı

Eğitim programı, toplumun siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik ve ideolojik beklentileriyle bireylerin ihtiyaçları dikkate alınarak saptanmış bazı istendik özelliklerin kazandırılmasını sağlayan yaşantıları tanımlar. Belirli bir eğitim programından geçen öğrencilerin, önceden belirlenmiş bazı özellikleri kazanmaları ve göstermeleri beklenir (Demirel, 1999; Ertürk,1984; Ornstein ve Hunkins, 1988; Varış, 1981). Eğitim programının, kapsamı ve çok boyutluluğu üzerinde duran Varış, eğitim programını, bir eğitim kurumunun çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsadığını; eğitim programının ise, “eğitimin amaçları doğrultusunda; geniş olarak insan tecrübelerine dayanan, dn, bugünü ve yarını konu edinen ğretim programlarından, öğrencinin bugünkü tecrübelerine dayanan faaliyet programlarından, öğrenciyi üç zaman boyutu içinde inceleyen ve danışma hizmeti sağlayan rehberlik programlarından oluştuğunu dile getirmektedir (Varış, 1981: s.18-19).

Varış’ Program geliştirmenin dayanaklarını ise; ğretim programı ve ğretim programı dışındaki faaliyetler ve etkinlikler, yaşantılar ve toplumsal yapının bütün dinamikleri olarak dile getirmektedir.

Ülkemizde program geliştirme çalışmaları öğrenme-öğretme sürecine paydaşların (ğretmen, ğrenci, ebeveyn ve alan uzmanları) katıldığı, sürekli değerlendirilip düzeltildiği aktif bir süreç olmaktan çok masa başında yapılan değerlikler şeklinde gerçekleşmektedir. Masa başında hazırlanan ve değerştirilen programlar, yazılı hale getirildikten sonra uygulanmak üzere ilgili eğitim kurumlarına gönderilmektedir. Program geliştirme faaliyetlerini yürütenlerin bu süreçteki yetersizliği, öğretmenlerin program geliştirme sürecine katılmaması, uygulamada maliyetin artması, çalışmaların amaçlı ve sistemli gerçekleştirilememesi gibi farklı gerekçelerle açıklamaları mantıklı gibi görünse de doğru değerildir. Hazırlanan eğitim programları tasarlandığı gibi gerçekleşmemektedir. Uygulamada her eğitim kurumunun bir formal eğitim programı bir de örtük programı vardır.

2.2.1.Örtük Program

Örtük program, öğrencilerin günlük yaşantıları sırasında özümstedikleri değerlerini, inançlarını ve doğrularını ifade etmektedir. Örtük programın konusu normlar, değerler ve sosyal ilişki becerileridir. Bu müfredatla, öğrencilere resmi müfredatla öğretilmediğinden çok daha fazla şey daha kalıcı bir şekilde yaşantı kazandırılarak öğretilir. Örtük program süreci istenen veya istenmeyen şekilde farkında olunmasa bile sürekli işlemektedir (Tezcan, 2003,s.53–55). Eğitim ve öğretim çalışmaları amaca yönelik yapılan çalışmalar olduğu için bu çalışmaların bir program doğrultusunda olması gerekmektedir. Bu nedenle eğitim- öğretim faaliyetlerinde bulunan tüm kurumlar önceden hazırlanmış yazılı bir program uygulamak durumundadırlar. Öğrenciler bu program çerçevesinde eğitim–öğretime tabi tutulur ve başarı durumları bu programa göre değerlendirilirler (Yüksel, 2002,s.2). Örtük programın en önemli amaçlarından biride formal eğitimin dışında kalan bölümlerin açığa çıkmasını sağlamaktır. Örtük programın katılımcıları genel olarak; öğrenciler, öğretmenler ve toplumdur. Bu program; iyileşme, değişim, savunma, ilerleme, eğitim yapısı ve süreçlerinin birbiriyle ilişkisinin gelişmesinde temel rol oynar (akt. Onay 2012 s.13 Anderson, 2002: s,3). Örtük program öğrenme süreci üzerinde çok etkilidir. Örtük program, klasik eğitim anlayışının yanında öğrencilerin ilgilerini çekmeyi, anlamalarını, boş zamanlarını değerlendirmesi, değerleri ve gelenekleri üzerine odaklanır. Örtük program hem öğretim programından bağımsız değildir hem de uygulaması kolay bir program değildir. Örtük program, öğrencinin dışarıdaki olumsuz ilgi odaklarını öğrenme sürecine dâhil olmasının engellenmesini gerektirmektedir (Hafferty, 1998). Örtük programın üç temel boyutu bulunmaktadır. Bunları;

1-Örtük programda öğretilecek olan planlı müfredatın yanında öğrencilere yaşantılar yoluyla bazı kalıcı deneyimler kazandırmak amaçlanır.

2. Örtük program okul içerisinde; öğrenci öğretmen ilişkisini, sınıf içi iletişimi, sınıf yapısını ve eğitim sistemine yerleşmiş olan sosyal, kültürel ve değerler yapısını içerir (Yangın ve Dindar, 2010,s. 4).

3. Örtük program okula yönelik çok sayıda süreci iyileştirmeyi, sosyalleşmeyi kültürlemeyi ve sınıf yapısının devamını sağlar.

Öğrenciler okullarda uygulanan müfredat programları ile sadece değerlerin belirli bir kısmını öğrenirler. Öğrenciler üzerinde örtük programın etkisi resmi programdan çok daha fazladır. Resmi programlarda yer alan değerler çoğu zaman resmi program vasıtasıyla öğretilmemektedir. Ancak, şimdiye kadar yapılan çalışmalar bu durumun göz ardı edildiğini göstermektedir. Bu nedenle okullarda öğrencilere değerlerin öğretilmesi için öğretmenlerin örtük programları uygulaması kaçınılmaz olacaktır. Eğer ahlak dersinde öğretilenlerle örtük program uygulamaları uyumsuzluk gösterirse programın amacına ulaşamayacağı düşünülebilir (Yüksel, 2004,s.100-103).

Örtük program, resmi programda öğrencilere öğretilmesi amaçlanan bilgi, beceri ve değerlerin öğrenme – öğretme süreci içerisinde ortaya çıkan uygulamalar sonucu öğrencilerin ulaştıkları niteliklerden oluşur. Bunun yanında, okullarda hazırlanan resmi programda yer alan amaç kapsam ve faaliyetlerin istenildiği gibi tam olarak uygulanmadığı görülmektedir (Yüksel, 2002,s.2–3).

Okullarda eğitim öğretim sürecinde öğrencilere sadece teoride bazı şeyleri öğretmenin yanında onların değişik örtük programlara dahil ederek sanat kültür ve spor etkinlikleri ile uğraşmalarına ortam hazırlamak öğrenci ve toplum açısından daha verimli olacaktır. Bu bağlamda düşünüldüğünde başarılı bir okulun programı bütün öğrencilerini akademik yönden geliştirmenin yanında sosyal ve kültürel alanlarda geliştirmeyi de kapsamalıdır. Bunun için okulun programı hazırlanırken okulun paydaşları olan aileler /veliler, öğrenciler, öğretmenler ve sivil kuruluşların okul programının geliştirilme ve uygulama aşamasında yer almaları sağlanmalıdır (Hern, 2008,s. 19). Bir okulun başarılı olabilmesi için iyi geliştirilmiş etkili bir programın yapılması şarttır. İyi bir programın yapılabilmesi için ise programın, okul paydaşlarının katılımıyla hazırlanmış, öğrencilerin; akademik, sosyal ve kültürel yönden gelişimlerini sağlayacak içeriğe sahip olmasına dikkat edilmesi gerekir (Şişman, 2002,s. 167).

Bir okul ortamında eğitim çalışmaları sosyal, sportif, bilimsel ve sanatsal etkinliklere yer verilerek var olan etkinliklerin de geliştirilmesini de sağlamalıdır (MEB, 2010: 10). Bu söylenenlerden yola çıkarak okullarda öğrenciyi sosyal manada etkileyebilecek, onun gelişimine olumlu katkı sağlayacak öğretim programlarının mutlak suretle uygulanması gerekmektedir.

2.3.Okullarda Sosyal Öğrenme

Bu öğrenme kuramının öncüleri E. Miller, J. Dollard ve A. Bandura'dır. Bu üç Amerikalı psikologdan Miller ve Dollard'ın görüşüne göre birey çevresindekilerin davranışlarını ve bu davranışların sonucunu gözlemler. Gözlediği davranışlardan sonucu olumlu olanları taklit eder, fakat sonucu olumsuz olanları taklit etmez. Bu anlamda bir modeli taklit etme bir tür edimsel koşullanmadır. Buna göre bir davranışın öğrenilmesi için, bireyin bu davranışın sonucunu kendisi yaparak-yaşayarak öğrenmesi gerekmektedir. Örneğin; bir köpek tarafından ısırılan birini gözlemleyen birey köpektan korkabilir (Erden ve Akman, 1997, s.137).

Miller ve Dollard, Freud'un öne sürdüğü kişilik kavramlarının öğrenme süreçleri ile açıklanabileceğini öne sürmüşler, bu kavramların içeriğine itiraz etmeyip insan davranışında önemli rolü olduğunu kabul etmişler, ancak kavramların tanımına ve deneysel temeline itiraz etmişlerdir (Cüceloğlu, 1997, s.424).

Taklit yoluyla öğrenme ya da model alma yoluyla öğrenme bazı yönleri ile bilişsel öğrenmenin özelliklerini taşımakta, ancak kimi araştırmacılar ve eğitimciler bu görüşü davranışsal öğrenme ile bilişsel öğrenmenin arasında bir yerde görürler. Bu öğrenmede birey tepkilerini bazen bilinçli bazen de tesadüf olarak seçer (Binbaşıoğlu, 1995). Miller ve Dollard'a göre taklit yoluyla öğrenme edimsel şartlanmanın özel bir halidir ve diğer davranışlarda olduğu gibi taklit edilen davranışlar da pekiştirildiklerinde güçlenirler (Senemoğlu, 1998, s.223).

Davranışçı yaklaşımı benimseyen kuramcılar kişiliği öğrenme alanının bir dalı olarak görür ve incelerler. Buna bağlı olarak kişilik kuramları geliştirirler. Bandura'nın "Sosyal Öğrenme Kuramı" da davranışçılık akımının etkisiyle gelişmiştir. Ama Bandura'ya göre davranışsal, bilişsel ve çevresel etkilerin sürekli birbiriyle etkileşimi sonucunda kişilik oluşur. Gözlemsel öğrenme davranışların kazanılması bakımından önemli bir olgudur (Köknel, Özüğurlu ve Bahadır, 1993, s.152).

Bandura, Skinner'in klasik ve edimsel şartlanma ile ilgili görüşlerine karşı çıkmamaktadır ama insanın öğrenmesinin sosyal bir çevre içinde olduğunu, çocukların önemli davranış kazanma yaşantılarının başkalarını gözlemleyerek oluştuğunu söylemekte ve buna da "Gözlem Yoluyla Öğrenme" adını vermektedir.

Çocuğun öğrendiği davranışı için ödüllendirilmesi gerekmez ve bu davranışı sürekli yapması gerekmez. Bu görüşe göre kişilik, başkalarının davranışını gözleme yoluyla öğrenilmiş davranışlar örüntüsüdür (Cüceloğlu, 1997, s.426).

Okullar, birer toplumsal kurum olmalarından dolayı, çok sayıda öğrenciyi ve yetişkin insani veya ilgili olan bütün paydaşları günün önemli bir bölümünde bir araya getirmektedir. İnsanlar bu birlikteliğe sadece entelektüel becerileri ve fiziksel bedenlerini değil, aynı zamanda sosyal becerilerini ve duygu yönetim becerilerini de getirmektedirler. Okullarda bu becerilerin meydana gelebilmesi, olgunlaşması ve gelişmesinin yolu sosyal kulüp çalışmaları olarak söylenebilir. Birçok öğrenci okula, ailesinde duygusal ve sosyal beceri anlamında yeterlik kazanarak gelirken, birçok çocuk ise bu becerileri yeterli ölçüde kazanmadan gelmektedir. Çocuklar, okula evlerinde kendini ifade etme, isteklerini ve duygularını ifade etme, yoğun duygularıyla baş etme, öfke yönetimi, dinleme becerileri, paylaşma ve işbirliği gibi sosyal becerileri kazanmadan gelebilmektedir. Dolayısıyla kazanılmamış bu sosyal beceriler ve duygu yönetim becerileri sınıf ve okul ortamında kişiler arası çatışmalara ve anlaşmazlıklara neden olabilmektedir. Kişiler bu becerileri ve yeterlikleri okulda dahi kazanamazlar ise, buldukları toplumda, yaşantılarında da bu beceri ve yeterlik alanlarındaki yoksunluklarıyla katılmaktadırlar. Dolayısıyla ilgili sorunlar çalışılan kurumlara ve tüm sosyal ilişkilere de taşınmaktadır. Bu nedenle kazanılmayan sosyal davranışlar toplum içinde olumsuz şekilde karşılık bulabilmektedir.

Okullarda karşılaşılan kişiler arası çatışmalar diğer bir anlatımla disiplin sorunlarıyla basa çıkmak için genellikle kullanılan bir yöntem olan sorunlu davranışın cezalandırılması, bastırılması ve değiştirilmeye çalışılması, öğrencilerin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerine katkısı olan, etkili birer yöntem olmaktan uzaktır. Bu sorunlarla bu şekilde yöntemlere başvurmak çocuğu daha olumsuz bir ruh haline bürünmesine sebebiyet verebilmektedir. Sorunlu davranış üzerine odaklanmak yerine, okul öncesinden başlayarak tüm ilköğretim boyunca hem kişinin diğer insanlarla ilişkilerini işaret eden ve toplumsal ilişkilerindeki yeterliği vurgulayan sosyal beceriler ve sosyal değerler, hem de bireyin kendi duygularını anlama ve yönetme becerileri konusunda öğrencilere yeterlik kazandırmak gerekmektedir. Dolayısıyla bu kazanılan yeterlikler olası istenmeyen davranışların ortaya çıkma olasılığı için de "önleyici müdahale" olacaktır. Okul müfredatlarına bakıldığında, zamanın önemli bölümü bilgi öğrenmeye yani bilişsel becerilere odaklanmıştır. Bunun aksine sosyal

beceriler ile duygu yönetim becerileri üzerine programlı ve sistematik biçimde yeterince durulmamış, göz ardı edilmiş ya da unutulmuştur. Öğrencilerin akademik başarıları üzerine, ciddi biçimde durulurken duygusal ve sosyal gelişimlerine ilişkin yeterlilik alanına gerektiği kadar ilgi gösterilmemiştir. Öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerinin yeterince gelişmemesinden dolayı ortaya çıkan kişiler arası çatışmalar ve öğrenci istenmeyen davranışlarının nedenleriyle ilgilenilmek ve bu nedenlerin ortadan kaldırılması yerine uyarma, kınama, okul değiştirme gibi yetişkin baskısını, otoritesini, korkuyu ve tehdidi vurgulayan yöntem ve tekniklerle sorunlu davranışları bastırılmaya çalışılmıştır. Bu durum aynı zamanda yasal anlamda desteklenmiştir. Buna karşın sorunların asil nedenlerinden birisi de sosyal ve duygusal alanda öğrencilerin yeterince gelişmemiş olması üzerinde ya durulmamıştır ya da göz ardı edilmiştir.

2.3.1. Sosyal Beceri Gelişimi

Çocukluk döneminde sosyal beceriler, özellikle 1970'li yıllardan sonra üzerinde oldukça çalışılan bir alan olmuştur. Çocukların sosyal becerilerine duyulan bu ilgi, bir taraftan çocukların sosyal becerilerinin tanımlanması ve sosyal beceri noksanlıklarının değerlendirilmesi, bir taraftan da uygun müdahale yaklaşımlarının sergilenmesi amacıyla yapılan pek çok araştırma ile desteklenmiştir. Walker ve McConnell (1995), Sosyal beceriler; öğretmenler, ebeveynler ya da akranlarca verilen sosyal görevleri yerine getirmek için kullanılan özel stratejiler olarak tanımlamıştır. Elliot ve Gresham (1993) ise, sosyal becerileri bir bireyin olumlu tepkileri meydana çıkarıp olumsuz tepkilerden kaçınmasına yardımcı olacak şekilde diğerleriyle etkileşimini mümkün kılan sosyal açıdan kabul gören davranışlar olarak ifade etmiştir (Uz Baş,2010).

Sosyal beceriler ise, üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar; kişilerarası davranışlar, kendiyle ve görevleriyle ilişkili davranışlardır.

Kişilerarası davranışlar; otoriteyi kabul etme, konuşma becerileri, ve oyun işbirliği davranışlarından oluşmaktadır.

Kendiyle ilişkili davranışlar; ahlaki davranış, kendine karşı duygularını ifade etme, olumlu tutum geliştirme gibi davranışlardan oluşmaktadır.

Görevle ilişkili davranışlar ise, bağımsız olarak çalışma, uyarılara dikkat etme, sorumluluklarını yerine getirme, yönergeleri izleme, gibi davranışları kapsamaktadır.

Sosyal beceriler, bireyin sosyal ortamlarda olumlu sosyal sonuçlar elde etmesini sağlayan, öğrenilmiş davranışlardır. Bir sosyal becerinin sergilenmesi, birden fazla davranışta bulunmayı gerektirebilmekte, bu davranışlar sosyal davranışlar olarak adlandırılmaktadır.

Sosyal beceri eğitimi 1970'lerin sonlarında akran ilişkilerinde sorun yaşayan çocuklara sosyal becerileri öğretmenin bir yolu olarak ortaya çıkmıştır (Uz Baş,2010). Çocukların sosyal becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalara ivme kazandıran bazı etmenler çeşitli araştırma bulguları ile ortaya koyulmuştur. Bunlardan ilki, çocukluk döneminde gözlenen sosyal becerilerin gerek çocukluk döneminde gerekse ileriki yaşamda bireyin uyumu ile bağlantılı olmasıdır. Webster-Stratton ve Lindsay (1999) 4 ile 7 yaşlarındaki çocuklarla yaptıkları çalışmada, davranış bozukluğu olan çocukların sosyal bilgiyi işleme süreçlerine dair farkındalıkları ve sosyal ipuçlarını yorumlamaları konusunda yetersizliklere sahip olduklarını, çalışmanın karşılaştırma grubunda yer alan akranlarına göre daha yetersiz olumlu problem çözme ve sosyal becerilere, daha olumsuz çatışma yönetimi stratejileri ve oyun becerilerine sahip olduklarını bulmuştur (Rogers ve Ross 1986), çocukluk döneminde akran gruplarında gözlenen sosyal uyumun, yetişkinlikte gösterilen uyumun, hatta yetişkinlikteki ruh sağlığının ve duygusal problemlerin yordayıcısı olduğunu ifade etmektedir. Benzer şekilde, Dodge (1983), çocuklukta olumsuz akran statülerinin, ergenlik ve yetişkinlikteki çeşitli uyumu bozucu sonuçların yordayıcısı olduğunu, okul yaşamlarında sosyal açıdan başarısız olan çocukların, ileride yaşanabilecek antisosyal davranış, saldırganlık, okul uyumsuzluğu ve akademik başarısızlık gibi birtakım olumsuz sonuçlara dair risk taşıdıklarını bulmuştur (Uz Baş,2010).

Campbell ve Sperstein'e (1994) göre sosyal açıdan becerikli olan çocukların akademik açıdan da daha yeterli olmalarının nedeni, üretici sosyal etkileşim için gerekli olan becerilerin çoğunun aynı zamanda akademik başarı için gerekli olmasıdır. Akranlarıyla iyi ilişkiler kurmak ve tartışmalara katılmak bu becerilere örnek olarak verilebilir. Özellikle okul ortamında ve bütün öğrencilere yönelik olarak yürütülen sosyal beceri eğitimi çalışmaları, önleyici bir işlevi yerine getirmektedir.

Bunun yanında sosyal becerilerin geliştirilmesi, çocukluk dönemindeki suçluluk ve madde kullanımı gibi psikososyal problemlerin önlenmesinde ve davranım bozukluğu, depresyon gibi davranışsal ve duygusal problemlerin tedavisinde önemli bir işleve sahip olabilmektedir. Sosyal beceri eğitimi üzerine yapılan ilk araştırmaların çoğunluğu özel eğitim alanında ya da deneysel ortamlarda yürütülmüştür. Bu çalışmalarda genellikle sosyal ilişkiler alanında sorunları olan çocuklara, sosyal açıdan yeterli olan akranlarından ayrı olarak ve sınıf ortamlarının dışında bir terapist tarafından sosyal beceriler öğretilmiştir. İzole edilmiş ortamlarda yürütülen bu çalışmalar, kazanılan becerilerin düzenli sınıf ortamlarına ve sosyal çevreye transfer edilmesi ve genellenmesi ile ilgili sorunların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Transfer ve genelleme ile ilgili sorunları minimize etmenin yollarından biri, sosyal beceri eğitimi programlarını düzenli sınıf ortamlarında akranlarla birlikte uygulamaktır. Bu yolla bütün çocuklar psikososyal davranışların geliştirilmesi odaklı müdahalelerden birlikte yararlanabilirler. Sınıf-temelli sosyal beceri eğitimi programlarının bir diğer avantajı, programın uygulanmasında sınıf öğretmenlerinin sorumluluk alabilmeleri ve bu sayede günlük olarak ve uzun dönemde öğretilen becerileri pekiştirebilmeleridir (Uz Baş,2010).

Ortaöğretim, toplumdaki bütün vatandaşların sahip olmaları gereken asgari ve ortak temel bilgi ve becerilerin kazandırıldığı önemli bir örgün eğitim aşamasıdır. İlköğretim ve ortaöğretim, bireylere karşılaştıkları sorunları çözmeye, toplum değerlerine uyum sağlamada ve toplum kurallarını uygulamada temel yeterlik kazandırır. Daha yalın bir anlatımla toplumu oluşturan bireylerin çevrelerini tanıyabilmeleri, geniş bir dünya görüşüne sahip olabilmeleri, içinde yaşadıkları topluma sağlıklı bir şekilde uyum yapabilmeleri, yurttaşlık haklarını kullanmak için gerekli bilgileri edinebilmeleri ve asgari düzeyde temel bilgi ve becerileri kazanmaları ilköğretimin önemli işlevlerindedir.

Toplumdaki tüm bireylerin sahip olmaları gerekli olan temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmakla sorumlu olan ilköğretimde, öğrencilere kazandırılması gereken temel becerilerden biri de sosyal becerilerdir. Bireyin başkaları ile iyi ilişkiler kurmasında, toplumsal kurallara uymasında, sorumluluk yüklenebilmesinde, başkalarına yardım etmesinde, haklarını kullanabilmesinde sosyal becerilerin önemi büyüktür. Çünkü, bireyin içinde yaşadığı toplumun bir üyesi haline gelmesi, toplumun bir parçası olduğunun bilincine varması ve toplumsal

sorumluluklarını yerine getirmesi bireyin toplumsal yaşamda gerekli olan sosyal becerileri kazanması ile olanaklıdır. Öğrencilerde sosyal becerilerin kazandırılması, pekiştirilmesi ve bu becerilerin değişik ortamlarda uygulamaya dönüştürülmesi ilköğretimin önemli işlevleri arasında yer almaktadır.

Sosyal beceri kavramı çoğul bir yapı göstermektedir. Sosyal beceriler birbirleri ile bağlantılı bir grup beceriden oluşmaktadır. Sosyal becerilerin daha iyi anlaşılabilmesi için ilintili bazı kavramların incelenmesi gerekmektedir. Bu kavramlar:

2.3.1.1.Sosyal Yeterlilik

Kişinin birtakım sosyal ilişkileri yürütebilmesinde gerekli becerilerin kazanılmış olup olmadığını ifade eder. Bu anlamda bir ölçüte göre kişinin değerlendirilmesini içerir. Bir kişiye “Sosyal Yeterli” demek bir takım ölçütleri karşılayabiliyor demektir. Yeterlik bir diğer açıdan içsel bir duygudur. “Kişi kendini o açıdan nasıl görmektedir?” sorusunun yanıtını oluşturur (Bacanlı 2012 s.27).

Okullarda öğrencilerin sosyalleşmelerinin en büyük kaynaklarından bir tanesi belki de en önemlisi sosyal kulüp çalışmalarındır. Bu çalışmalarda öğrenciler kendilerine olan güvenlerini arttırıp, sosyalleşip ,ekip olabilme algısını geliştirip buldukları toplumda sosyal manada bazı şeyleri daha rahat karşılayabilecek yeterlilikte olabileceklerdir. Bundan dolayıdır ki okullardaki eğitsel faaliyetler kişilik oluşumunda son derece önem arz etmektedir. Bireylerin sosyal olarak yeterli düzeye ulaşabilmeleri buldukları gruplarda olumlu iletişim kurabilme v, fazla ve verimli zaman geçirebilme durumu ile doğru orantılıdır.

2.3.1.2.Sosyal Anksiyete

Sosyal anksiyete kavramı sosyal beceri (daha doğrusu becerisizlik) kavramıyla çoğunlukla eş zamanlı olarak kullanılmaktadır. Sosyal beceri gündelik hayatta karşılaşılan durumlar için kullanılmaktadır. Sosyal anksiyete ise daha çok klinik psikoloji ve psikiyatri ile alakalıdır. Kişilerin sosyal durumlara girmekten duydukları kaygıyı ve bunun sonucunda davranışlarında meydana gelen aksaklıkları ifade eder. Daha ileri bir boyutu “sosyal fobi” olarak nitelendirilir.. Sosyal anksiyete

ve sosyal fobi davranış bozuklukları sınıflamaları içinde yer alırlar. Kişilerin gündelik hayatlarında çeşitli zorluklara yol açtıkları için, uzmanlar tarafından ele alınarak değiştirilmeleri gerekir (Bacanlı 2012 s.29).

Sosyal anksiyete içinde bulunan çocuklar kendilerini akranlarının bir parçası genel manada toplumun bir parçası olarak göremezler. Kendilerini her zaman bağlı bulunması gereken topluluklardan soyutlayıp hata yapmamayı düşünür, grup içerisinde küçük düşme korkusu gibi sosyal fobiler geliştirirler. Bu tip durumlarla karşı karşıya kalan öğrencilerin mutlaka sosyal kulüp çalışmalarına alınıp toplumla, akran grupları ile iç içe zaman geçirmesi sağlanmalıdır.

2.3.1.3.Kişilik Özellikleri

Kişilik özelliği olarak sosyal davranışlara kolaylık göstermeyi ya da gösterememeyi ifade eden kavramlar vardır. Sıkılganlık, sokulganlık, atılganlık, yalnızlık, kendini ayarlama, empati kurma gibi kavramlar sosyal becerilerle ilişkili görülmektedir. Sosyal beceri kavramı tüm bu kavramların üstündeki şemsiye gibidir. Tekil bir boyut olarak kişilik özelliklerini ele alan yaklaşımlar sosyal beceri kapsamı içinde bir şekilde yer almaktadırlar. Örneğin empati, bir kişilik boyutu olarak ele alınabilirken aynı zamanda sosyal becerilerde biri olarak da ele alınır. Sonuç olarak kişilik özellikleri için sosyal boyut, sosyal beceri kavramıyla örtüşmektedir. Bu bağlamda kişiliğin sosyal boyutunu ele alan kavram ve kuramlar bir şekilde sosyal beceri kavramının kapsamı içinde yer almaktadırlar.

2.3.2.Sosyal Becerilerin Ölçülmesi

Sosyal becerilerin ölçülebilmesi için çeşitli araçlar geliştirilmiştir. 11 yaş ve üzeri çocuklar için; kişinin kendisi hakkındaki sorulara cevap verdiği ve kendini rapor tekniğiyle yapılan ölçümler kullanılmaktadır. İlkokulun özellikle ilk sınıfları sosyal becerinin yoğun olarak geliştiği dönem olması bakımından bu yaş grubundaki çocuklar içinde çeşitli teknikler geliştirilmiştir. Bu grupta okullarda kullanılabilen ölçekler şunlardır:

Sosyometri: Sosyometri sınıf öğretmenliği ya da rehberlik hizmetleri çerçevesinde sıklıkla kullanılan bir tekniktir. Amaç hangi çocukların sosyal beceri ile ilgili olarak

özel ilgiye ihtiyaç duyduklarını saptamaktır. Bu çocuklar seçme ve seçilmede sıkıntı yaşayan çocuklardır. Başkalarını seçmeyen veya seçmede sorun yaşayan çocuklar, başkalarını seçtiği halde başkaları tarafından seçilmeyen çocuklar bu gruba girerler.

Dereceleme Skalaları: Öğrencilerin sosyal davranışlarını belirlemek için bu amaçla geliştirilmiş skalalardan yararlanır. Skalalar çocuğu gözleme olanağı olan yetişkinler tarafından değerlendirilir. Bu yetişkin öğretmen olabileceği gibi anne-baba da olabilir. Bu skalalar, birçok öğrencinin yeniden değerlendirilmesinde, aynı anda pek çok öğrencinin değerlendirilerek sosyal beceriler bakımından tümünün özelliklerini belirleyebilmede ve değerlendirmelerin farkına varmalarına yardımcı olabilir.

Davranışsal Ölçümler: Öğrencilerin sosyal becerilerini ölçmek için kullanılan diğer bir yaklaşım onların davranışlarına bakmaktır.

Davranışsal Gözlem: Çocuğun davranışlarının çeşitli ortamlarda gözlenerek bir tür dereceleme skalası üzerinden değerlendirilmesi,

Davranışsal görüşme: Çocukla davranışları hakkında sözel ya da uygulamalı şekilde görüşmeyi içerir. Bireysel görüşme ve bu yolla kişinin geçmişi hakkında bilgi edinilmesini sağlayan klinik bir yöntemdir. Sosyal fobi için kullanılan bir yöntemdir (Bacanlı 2012 s.67).

Bu kullanılacak olan teknikler çocukların okullarda yapacakları sosyal etkinlikler öncesinde onları en uygun olan sosyal çalışma alanına yönlendirmede son derece önem arz edecektir. Öğrencilerin yetenekli oldukları ve ilgi duydukları alanlarda sosyal etkinlik süreçleri içerisinde bulunması gerekir.

2.4.Rekreasyon

Rekreasyon; bir kimsenin serbest zamanında gönüllü olarak seçtiği zevk verici aktivitelere katılma eylemi olarak görülmelidir. Katılma eylemi içinde basitçe yer almaktan ziyade, giderek katılma sırasında uğraşılan heyecan verici deneme görüşü ağırlık kazanmaktadır. Ayrıca rekreasyon toplumda önemli bir ekonomik güç, devletlerin önemli bir sorumluluk alanı ve milyonlarca kadın ve erkek için bir istihdam kaynağı olan sosyal bir kurum olarak kabul edilmelidir (Bakır, 1993 s,11). Rekreasyon, yenilenme, yeniden yaratılma veya yeniden yapılar anlamına gelen, Latince recreatio kelimesinden gelmektedir (Kraus, 1985 s,32). Bu tanım, bireylerin

gönüllü olarak yaptıkları dinlendirici ve eğlendirici etkinlikler anlamını taşımaktadır (Ozankaya, 1981 s,27).

Günlük yaşantımız içinde, çalışma ve diğer etkinliklerimizin sıkıcı ve kendini tekrarlayan çabalara dönüşmesi, boş zaman değerlendirme etkinliklerini yaşamımızın önemli bir parçası ve bir yenilenme aracı hâline getirmiştir. Buna paralel olarak, kişilerin boş zamanlarını değerlendirmelerine yönelik çok seçenekli hizmetler sunan canlı bir sektör de oluşmuştur. Ekonomik verimliliğin artması ve çalışma koşullarının iyileştirilmesiyle ortaya çıkan boş zamanın bilinçli bir şekilde değerlendirilmesi, pozitif sonuçları olacak bütünsel bir çaba olmalıdır. Bu konuda yapılan çalışmalarda, boş zamanın pozitif kullanımının artmasının kendini gerçekleştiren ve ruhen sağlıklı gençlerin gelişmesine katkıda bulunduğu yaygın olarak ifade edilmektedir (akt Özkaptan 2007 s,13,Passmore ve French, 1998 s.67).

Rekreasyon kavramının Türkçede yaygın karşılığı boş/serbest zamanları değerlendirme olarak kullanılan bir kavramdır. Rekreasyon kavramı ile ilgili literatürde birçok tanım bulunmaktadır. Genel olarak; insanın, yoğun çalışma yükü, rutin hayat tarzı veya olumsuz çevreden etkilenen, tehlikeye giren veya olumsuz etkilenen bedeni ve ruhi sağlığı tekrar elde etmek, korumak veya devam ettirmek aynı zamanda zevk ve haz almak amacıyla, kişisel doyum sağlayacak, tamamen çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zaman dışında kalan bağımsız ve bağlantısız boş zaman içinde, isteğe bağlı ve gönüllü olarak ferdi veya grup içinde seçerek yaptığı etkinliklere rekreasyon denir (Karaküçük, 1997, s,54).

Serbest zamanların etkin yönetimi bireysel olarak yaşam kalitesini arttırırken toplumda refah seviyesini arttırmakta önemli rol oynamaktadır. Toplumsal ve ekonomik gelişimi ilke edinmiş ülkeler, serbest zamanla ilgili problemleri halletmeye yönelik çalışmalar yapmayı göz önünde tutmuşlardır. Özellikle sanayi devriminden sonraki süreçte; ekonomik alandaki gelişmeler, makineleşme, otomasyon, fazla üretim ve hayat şartlarının iyileşmesi gibi sebeplerden dolayı çalışma saatleri azalmış ve buna karşılık serbest zaman konusunda artış meydana gelmiştir. Ayrıca sanayileşmekte olan toplumlarda işsizlik nedeniyle doğal olarak ortaya çıkan bir serbest zaman problemi mevcuttur. Özellikle bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde zaman anlayışının çok iyi idrak edilmediği ortadadır (Can,2010, s,270). Zaman kullanımı ve etkin serbest zaman yönetimi gelişmişliğin ve eğitimin sonucudur. Boş

zaman, kişinin çalışmadığı, yaşam zorunluluklarının ve biçimsel görevinin dışında kalan ve kişinin kendi isteği yönünde harcayabileceği zamandır (Kılbaş, 2001 s,28). Bu nedenle boş zaman aslında çok önemli bir yaşam dilimini oluşturmaktadır. Bu alanda en sık kullanılan iki sözcük olan boş zaman ve rekreasyon, bir ölçüde örtüşmekle birlikte, aynı anlama gelmemektedir. Rekreasyon, yukarıda tanımlanan boş zamanın çeşitli etkinliklerle değerlendirilmesi olarak kabul edilmektedir. Aristo, boş zaman etkinliğini, “başka bir amaç olmadan, sadece yapmak için yapılan bir etkinliğin içinde bulunma durumu” şeklinde ifade etmektedir (Kraus, 1985 s.254). Önemli Fransız sosyologlarından Joffre Dumazedier de, boş zaman etkinliğini, diğer bir deyişle rekreasyonu şöyle tanımlamaktadır: Boş zaman etkinliği, kişinin çalışma, ailevi ve toplumsal zorunluluklar dışında, rahatlamak, uzaklaşmak, ya da bilgisini ve topluma katılımını artırmak için kendi isteğiyle yaratıcı kapasitesini harekete geçirdiği herhangi bir etkinliktir (Kraus,1985 s.256).

Okullar, beden eğitimi, resim, müzik gibi derslerin de içinde yer aldığı öğretim programlarında, aynı zamanda öğrencilere rekreasyon eğitimi sunmaları dışında; esas rekreasyon eğitimini, ders dışı rekreatif etkinlik programlarını hayata geçirerek vermektedir. Okullardaki ders dışı uygulamalar, sınıf içi öğretimini tamamlayan en kuvvetli etmenlerdir (Stoke ve Capelle, 1967, s:59; Akt. Çakıroğlu, 1998; Özkaptan, 2007, s:25).

Rekreasyon konusunda okulun beş temel sorumluluğu ortaya koyuluyor;

1-İnsanların dinlenme ve eğlenme gereksinimlerini serbest zaman değerlendirmesiyle karşılanarak onların hayata bağları güçlendirilir ve mutlu olunur.

2. Okullar, genç öğrencilerin eğitiminden zevk alabilecekleri, resim, müzik, beden eğitimi, sanat gibi rekreatif yolları eğitimin hizmetine sokarak zevkli bir eğitim verir.

3. Okullar, eğitim ve rekreasyon arasındaki ilişkiyi maksimum düzeyde tutarlar.

4. Okullar, eğitim programlarıyla, rekreasyon programlarını birlikte geliştirirler.

5. Okullar, çevre insanlarının da imkânlarını rekreasyon alanına teşvik ederler.

6. Okullar, rekreasyonun yararlarını çevre insanlarına anlatabilirler (Karaküçük, 1997, s:128).

2.5.Ders Dışı Etkinlikler

Okullarda Türk milli Eğitimin genel amaçlarına ulaşması sadece öğretilen klasik derslerle mümkün değildir. Bunun yanında öğrencilerin gerekli eğitimi alması ve toplumsallaşması sürecinde öğrenme ortamı, öğrenme etkinlikleri, öğretmen, öğrenci, aile ve çevre kaynaklı birçok etken vardır. Bunlardan biri de eğitsel kulüp etkinlikleridir (Çetin, 1998 s,15).Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin ders saatleri dışında ya da bu etkinlikler için belirlenen zamanlarda, öğrencilerin kendi istekleriyle, okul yönetiminin rehberlik ve denetimi altında yaptıkları etkinliklerdir(Binbaşıoğlu, 1994:241).

Ders dışı çalışmaların gençler üzerinde çok sayıda faydası vardır (akt Onay, s,17 Blomfield ve Barber, 2010, 12-13; Brown, ty: 2). Bunlar;

- Gençler kendilerini özel bir grubun parçası olarak görürler.
- Arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde daha sosyal bir rol üstlenirler.
- Grup üyelerine, yerine getirebilecekleri sorumluluklar yükleyerek onları hedefe ulaşmak için cesaretlendirir.
- Gençler, bir grubu veya bir olayı biçimlendirme, organize etme gibi faaliyetlerde bulunarak liderlik rolleri üstlenirler.
- Bu tür etkinlikler, her yaş grubu bireyler için yerine getirebilecekleri birtakım sorumluluklar yükler. Bu tür çalışmalar öğrenci merkezde olmak üzere okul – aile – çevre işbirliğini gerektirir. Ders dışı etkinliklerle öğrencilerin birbirlerinden farklı ilgi ve gereksinimlerinin karşılanması ve onlara iyi bir yurttaşlık eğitimi sağlanması hedeflenir. Bu etkinlikler, okulun ve çevrenin olanaklarına göre değişik özellikler gösterir. Okullarımızda gerek ders içi ve gerekse de ders dışı faaliyetlerde bulunmaktadır. Eğitim kurumlarımızdaki öğretim önemli olduğu gibi ders dışı etkinlikler de önemlidir (Varış, 1997 s,25). Ders dışı çalışmalar ilköğretim öğrencileri çevrenin olumsuz etkilerinden koruduğu ve istedik davranışlar sergilemesini sağladığı için bu tür çalışmalara yönlendirme her bir öğrenci için öğreniminin ilk yılından itibaren planlanır (Cushman, 1937: 2–5).

Bir başka tanıma göre, ders dışı etkinlikler; Okul sponsorluğunda yapılan, düzenli, öğrencilerin gönüllüğü esasına dayanan, sportif ve sportif olmayan bir çok

kulüpten oluşan ve notla değerlendirilmeyen etkinliklerdir(akt Onay, s,17 Deines, 2002 s,12).

Ülkemizde ders dışı etkinlikler, özellikle ve ağırlıkla sportif faaliyetle üzerine yoğunlaşmıştır. Okullarda bu etkinliklerin yürütülmesi ve organizasyonu öncelikle genel eğitime katkısı bakımından yönetimce benimsenmektedir. Öncelikle beden eğitimi öğretmenlerinin kendi alanlarına giren branşlara öğrencileri yönlendirmesi ile rekreasyon uygulamaları yapılabilmektedir.

2.6.Sosyal Etkinlikler

Sosyal faaliyet, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamanın yanı sıra onların ileride ki yaşamlarında daha duyarlı ve bilinçli olmasına yardımcı olur. MEB İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği'ndeki tanımıyla sosyal etkinlikler öğrenci kulübü ve toplum hizmeti çalışmaları olarak tanımlansa da bu tanım sosyal etkinlikler kavramının ifade edilebilmesinde yetersiz kalmaktadır. Binbaşıoğlu' na (2000) göre “sosyal etkinlikler; okulda derslerin dışında eğitimin amaçlarına uygun olarak, öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda, “kişiliklerini geliştirmek” için, okul yönetiminin bilgisi ve öğretmenin rehberliği altında yapılan, planlı programlı, düzenli çalışmalardır.”

2.6.1.Sosyal Etkinliklerin Amaçları

Sosyal etkinlikler öğrencilerin rastgele oyalanmaları değil, amaçlı, planlı faaliyetlerdir. Amaç, ulaşılmak istenen sonucun önceden ifade edilmiş halidir. Amaç, aynı zamanda sonuçlara bakarak başarı konusunda ölçüt işlevi görür. Sosyal etkinlik, eğitsel etkinlik kavramının içinde yer alır. Eğitsel etkinlik, okul içinde veya dışında eğitimle ilgili, eğitimin üzerinde olan çalışmalara verilen genel ad ya da okullarda ders programları dışında yapılan ve öğrenci dernekleri veya kolları tarafından yürütülen çalışmalar olarak tanımlanmaktadır.

SEY'in 5.maddesinde ‘sosyal etkinliklerin amacı, Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olan, öğrencilerin Atatürk İlke ve İnkılaplarına

Atatürk milliyetçiliğine bağlı vatandaşlar olarak yetişmelerine, yeteneklerini geliştirerek gerekli olan donanımları kazanmalarına katkıda bulunmaktadır. ’

Bu amaçla öğrencilere;

- ‘a) İnsan haklarına ve demokrasi prensiplerine saygılı olabilmeyi,
- b)kendini tanıyabilme, bireysel hedef koyabilmeyi, yeteneklerini geliştirebilmeyi, bu durumları kendisi ve toplumun yararına kullanabilmeyi,
- c)Çevreyi koruma bilinciyle hareket edebilmeyi,
- d) Kendisine ve toplumdakilere güven duyabilmeyi,
- e) Planlı çalışma alışkanlığı kazanabilme, serbest zamanlarını etkin ve verimli değerlendirebilmeyi,
- f) Girişimci olabilmeyi ve bunun devamlılığını sağlayabilmeyi, yeni durumlara ve ortamlara uyabilmeyi,
- g)Tutumlu olabilmeyi,
- h)Bireysel farklılıklara saygılı olabilme; farklı görüş, düşünce, inanç ve kültürel değerlere hoşgörü ile bakabilmeyi,
- ı)Aldığı görevi istekle yapabilme, sorumluluk alabilme ve sorumlulukları sonuçlandırabilmeyi,
- j) Bireysel olarak veya başkaları ile iş birliği içinde çevresindeki toplumsal sorunlarla ilgilenebilme ve bunların çözümüne katkı sağlayacak nitelikte projeler geliştirebilmeyi ve uygulayabilmeyi,
- k) Grupça yapılan görevleri tamamlamak için istekle çalışabilme ve gruba karşı sorumluluk duyabilme gibi tutum, ekip çalışmasında karşısına çıkabilecek güçlüklerle mücadele edebilme gibi davranış ve becerilerin kazandırılmasına çalışılır’

Sosyal etkinlikler öğrenciler üzerinde iz bırakan faaliyetleri içerir. Bu faaliyetler genelde yaşamda aktif rol almalarını sağlayan durumları amaçlamalıdır. Etkinliklerin başarıya ulaşması öğrencilerin toplum içinde aktif olması ilerde ölçülebilecektir. Bu etkinliklerde esas olan amaç öğrenciyi hayata hazırlamaktır.

2.6.2. Sosyal Etkinliklerin İlkeleri

Sosyal etkinlikler yapıldığında öğrencilere bazı tutum ve davranışlar kazandırması gerekir. Bu davranışların oluşumu için çizilen çerçeve sosyal etkinliklerin ilkelerini oluşturur. İlke; bireysel karar ve durumların tutarlı ve eleştirici bir biçimde değerlendirilmesini mümkün kılan davranış kuralıdır.

Kulüplerde yapılan etkinliklerin ilkelere uygun olması işlemlerin doğru yapılmasına yol açar. Bu bağlamda SEY’de, sosyal etkinliklerin ilkeleri şöyle belirtilmektedir:

MADDE 6-Öğrenci Kulübü ve toplum hizmeti çalışmalarında, planlılık, üretkenlik süreklilik, gönüllülük, katılımcılık ve işbirliği sosyal kulüplerin temel ilkeleridir.

Bu ilkeler doğrultusunda;

- a)İlköğretim ve orta öğretimde öğrenci kulübü ve toplum hizmetleri çalışmalarının, öğrencilerin gelişim seviyelerine,
- b)Çevresine duyarlı olan ve liderlik özelliklerine sahip insanlar olarak yetişmelerine, ve ilgilerini geliştirmelerine,
- c)Demokratik yurttaşlık bilincini geliştirebilecek eğitim uygulamalarının, hayatın tüm alanlarına yayılarak yapılacak çalışmalarının okul içi ve okul dışı etkinlikleri içermesine,
- d)Öğrencilerin toplumsal hayata, sorunların çözümüne, yerel düzeyde katılımına ve yöneltici projeler hazırlamaya özendirilmesine,
- e)Her bireyin topluma katkı sağlayabileceği düşünülerek tüm etkinliklerde geniş katılımın sağlanmasına,
- f) Öğrencilerin doğru yönlendirilmelerine ve kariyer gelişimlerinin yeterli düzeylerde desteklenmesine,
- g) Sosyal etkinlik çalışmalarının planlı yürütülmesinde öğrencilerin istek, ilgi, yetenek ve ihtiyaçları ile çevrenin etken olabilecek durumlarının göz önünde tutulmasına,

- h) Etkinliklerden olumlu yanıt alabilmek için okul ve halk eğitim merkezlerinde oluşturulan öğrenci kulüpleri arasında ortak çalışmalar yapılmasına ve bunların denetime tabi tutulmasına,
- ı) Çalışmaların daha çok ders dışı zamanları kapsayacak ve değerlendirecek şekilde tasarlanabilmesine,
- j) Ders programlarını göz önünde bulundurularak programın var olan açıklarını kapatabilmesine
- k) Yurtiçinde veya yurtdışında bulunan okullardaki öğrenciler ile planlı etkin, ortak çalışmalar yapmalarına,
- l) Engelli öğrencilerin bu çalışmalara katılabilmesi için imkânların şartların yeteri düzeye getirilmesi için gerekli olan çalışmaların yapılmasına;
- m) Sosyal etkinlik çalışmalarının danışman öğretmenlerin gözetiminde kulüpte bulunan öğrencilerle planlanıp yürütülmesine,
- n) Çalışmalarda sivil toplum kuruluşlarıyla öğrenci ve veli işbirliğinin sağlanmasına,
- o) Sosyal etkinliklerle öğrencilerin estetik, etik ve duygusal yönden gelişmelerinin sağlanmasına yeterli düzeyde özen gösterilir.

Sosyal etkinlikler bu bağlamda düşünüldüğünde beraberinde öğrenciye ilkeli davranmayı, disipline olmayı, belli bir hedefe yönelik çalışmalar yapmayı, birbirine güç veren ekip olabilmeyi, yardımlaşabilmeyi, toplumun bir parçası olabilme bilinci gibi kişiyi birey yapan durumları kazandırır.

2.6.3.Sosyal Kulüpler

Ders programlarının yanında öğrencide güven ve sorumluluk duygusu geliştirmeyi amaçlayan öğrencide yeni ilgi ve yetenek alanları oluşturmaya ve beceriler kazandırmaya yönelik bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklerin tümüdür.

Yalnızca teorik derslerden oluşan bir okul hem öğretmen hem öğrenci açısından sıkıcı olacaktır. Bu nedenle öğrencilerin kendilerini farklı alanlarda

geliştirebilecekleri birlikte yaşayıp yaratacakları pek çok eğitim amaçlı etkinlik ve alan bulunabilir. İşte, bu konu alanlarında yapılan sosyal etkinlik çalışmaları ile okullarda yaşam değişir renkli hale ve eğlenceli hale gelebilir, öğrencilerin bir şeyleri birlikte yapabilme becerileri gelişir, alışkanlık kazanırlar. Ayrıca özel yetenek ve ilgi alanları ortaya çıkar ve öğrenci bunları geliştirme fırsatı bulur. Öğrenciler bu alanlarda görev alarak kendi ilgilerine ve yeteneklerine cevap bulabilir, okul yaşanabilecek bir ortam haline gelebilir.

Kulüp çalışmalarının öğrenci ve öğretmenler açısından önemi şöyle sıralanmaktadır;

- 1)Okulun ders programını zenginleştirir.
- 2)Öğrencilerde sorumluluk alma ve girişimcilik becerilerini geliştirir.
- 3)Öğrencilerin aralarında işbirliği yapma ve takım halinde çalışma becerileri gelişir.
- 4) Öğrencilere etkinliklerinde rehberlik eden öğretmenler arasında yakın ilişkiler sağlar.
- 5)Okulu daha çekici yapar, yaşantısal olarak iş ve yaşam deneyimleri kazandırır.
- 6) Serbest zamanları yararlı biçimde kullanma eğitimi verir.
- 7)Öğrencilerin ilgi alanlarını genişletir ve düşündüklerini deneme olanağı sağlar.
- 8)Öğrenciye yaşantısal olarak toplantı yönetimi, iş dağıtımı, grup kararı alma, ikna etme gibi sosyal ve mesleki beceriler kazandırır.
- 9)Öğrencilerin arkadaşlarının, okulunu, topluma hizmet etme, yurt severlik ve yardım severlik duygularını geliştirir.
- 10)Para ve hesap işleri bulunan kulüpler öğrencilerin para harcama, defter tutma, dosya, karar ve belgeleri düzenli tutma becerileri kazandırır.

Kulüpler öğrencilerin birçok ruhsal gereksinimini karşılamaktadır. Öğrenciler kendilerini yönetme alışkanlığı kazanmakta köksel değerler

geliştirebilmektedir. Öğrenciler derste öğrendiklerini eğitsel kol çalışmalarında uygulama olanağı bulunmaktadır.

Öğrenci kulüpleri öğrenciler arasında sosyal bütünleşmeyi de sağlar. Farklı sosyo-ekonomik ve kültürel çevrelerden gelen öğrencilere bu faaliyetlerle çeşitli ortamlar sunarak onları kaynaştırabilirsiniz. Kısacası öğrencilerin kulüp faaliyetleri öğrencileri hayata hazırlar. Eğitim süreci,

Eğitim bazen sadece teorik bilgilerin öğrencilere aktarılması sürecine dönüşebilmektedir. Oysa okul ve dersler tamamıyla öğrencileri hayata hazırlamak için olmalıdır. Teorik olarak öğrenilen bütün bilgilerin yaşantıya dönüşmemesi eğitim ve öğretimin amaç ve hedeflere ulaşmamasına neden olacaktır.

Kulüplerin bu önemine karşın bu alanda yapılan araştırmalar kulüplerde öğrenilenleri davranışa dönüştürmede eğitim sistemimizin yeterli düzeyde başarılı olmadığını göstermektedir.

Çakıroğlu (1998) yaptığı araştırmada eğitici kolların fiziki imkân ve malzeme yönünde yeterli olmadığı, toplantıların öğrencilere bilgi/beceri kazandırmadığı, toplantıların demokratik usullerle yapılmadığı, öğrencilerin aktifleşmediği, sonuçta eğitici kolların amacına uygun çalışmadıklarını ifade etmektedir.

Timurlenk (1998) de araştırmasında okul yöneticileri ve kol rehber öğretmenlerinin eğitici çalışmaların ‘‘pek etkili olmadığını’’, ama çok etkili olması gerektiği görüşünde olduklarını, ortaya çıkarmıştır. Bu ise eğitimcileri konuyu öneminin farkında olduklarını ama aksayan taraflarının etkililiği ortadan kaldırdığı anlamına gelmektedir.

Karaköy (1995) ise eğitici kollardan öğrencilerin orta düzeyde yararlandıkları, öğrencilerin gruba katılabilenlerinin etkinliklerden memnun olduklarını ancak bazı öğrencilerin kola katılmak istedikleri halde katılmadıkları, bazı okullarda eğitsel kollara çok önem verilmekte olmasına karşın, bazı okullarda bu konuda bilgi bulmanın bile mümkün olmadığını yazmaktadır.

Arslantaş (1989) tarafından yapılan ‘‘eğitici kol çalışmalarında yaşanan sorunlar’’ konulu araştırmada, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini yeterince açıklayamama, proje geliştirememe ve uygulayabilme yetersizliğini sürdüğünü, çalışma ve programları öğrenci merkezi hatırlanmadığını, öğrencilerin etkinliklere ilgisini çekecek tanıtıcı çalışmalar, gezi, gözlem gibi etkinliklere gereken önemin verilmediği

fiziksel olanakların yetersiz kaldığı, okul ortamında yürütülmesinin yer ve zaman bulamama gibi çeşitli sorunlar yarattığı, yöneticilerin eğitici kollarla yeterince ilgilenmediği, çalışmalar için programda ayrı bir sürecin olmadığı gibi bulgulara ulaşılmıştır.

Gündüz'ün (1997) araştırmasında da: öğretmen ve yöneticilerin eğitsel kol faaliyetlerinin amaçlarını bilmemesi, önem vermemesi, öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretmen adaylarına konu hakkında gereken becerilerin kazandırılmaması müfettiş, müdür ve diğer personelin idare ve bürokratik zorluklar çıkartılması, öğretmen ve yönetici arasında işbirliğinin olmaması, öğretmenlerin eğitici kol faaliyetlerine yeterli zamanı ayırmamaları çalışmaları olumsuz yönde etkilemektedir, sonucuna ulaşılmıştır(akt, Çınar,s,38-39).

2.6.3.1. Sosyal Kulüplerin Amacı Ve Önemi

Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçları içerisinde yer alan ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak maksadıyla hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak maddesi eğitsel faaliyetlerinin önemini içinde barındırmaktadır (MEB, 2001) . Eğitim'in amaçlarından olan bilgi, beceri, davranışlar ve iş görme alışkanlığı kazandırma çalışmaları, sadece müfredatta yer alan derslerle değil aynı zamanda sosyal etkinliklerle de sağlanabilir. Öğrencilerin sosyal kulüp faaliyetlerinde edindiği deneyimlerle ilerde iş sahibi olabildikleri gözlemlenmiştir. En son yayınlanan—Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliğinin 5. maddesinde sosyal etkinliklerin amacı, Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak; öğrencilerin Atatürk ilke ve İnkılaplarına, Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı yurttaşlar olarak yetişmelerine, yeteneklerini geliştirerek gerekli donanımı kazanmalarına katkıda bulunmaktır şeklinde tanımlanır. Sosyal kulüp çalışmaları da okullarda bu amaç doğrultusunda yapılmalıdır.

Öğrencilerin birbirine benzer yönleri göz önünde tutularak bir araya getirilmesi ile sınıflar oluşturulur. Sınıfları oluşturmaktaki amaç öğrenmeyi kolaylaştırmaktır (Başaran,2006).

Eğitsel faaliyetlerde ise öğrenciler ilgi ve istekleri doğrultusunda bir araya gelerek eğitsel kulüpleri oluşturur. Eğitsel kulüpler etkileşim yolu ile medeni cesaret kazandıracak, öğrenmeyi hızlandıracak gibi aidiyet duygusunun gelişimine de katkı sağlayacaktır. Toplum içerisinde karar alma, seçme seçilme gibi temel demokratik hakları anlayabileceklerdir (Çınar,2002). Bu sebeple okullarda eğitsel çalışmaların yapılması, öğrenciler için yeteneğin geliştirilmesi, kulüpler kurularak yapılması ise toplumsal yaşamı öğrenmesi için gereklidir.

Belli bir yaşı geçtikten sonra bireyin beceri ve tavırları öğrenmesine ilişkin yapılan deneyler sonucunda görülmüştür ki, yeterli olgunluk çağını geçiren çocukların gerekli bilgi, beceri ve tavırları diğer öğrencilerden daha iyi öğrenmeleri mümkün olmamıştır (McConel, 1959). Bu sebeple eğitsel faaliyetlerin mutlaka kişiye uygun yaşta ve doğru zamanlarda yaptırılması gerekir. Okullarda erken yaşta eğitsel faaliyetlerle tanışan öğrenci, keşfedeceği ilgi ve yeteneğini geliştirme şansı bulabilir. Bu yüzden eğitim kurumlarında, öğrencilerin ilgi duyduğu eğitsel çalışmalara katılımı son derece önem arz eden bir konudur. (Akt. Koçinalı, 2008, s:13)..

Schorling (1961), “Ders dışı faaliyetler” olarak adlandırdığı, sosyal kulüp çalışmalarının değerini ve önemini öğrencilerin bütünü geliştirmek, iyi vatandaş yetiştirmek ve boş zamanlarını iyi geçirmek için değerli eğlence ilgileri uyandırmaktır” diye sınırlamıştır (Akt. Karşlı, 2006, s:36).Eğitsel faaliyetlerin mutlaka kişiye uygun yaşta yaptırılması gerekir. Okullarda erken yaşta eğitsel faaliyetlerle tanışan öğrenci, keşfedeceği ilgi ve yeteneğini geliştirme şansı bulabileceğinden dolayı eğitim kurumlarında, öğrencilerin ilgi duyduğu eğitsel çalışmalara katılımı son derece önemlidir.

2.6.3.2. Sosyal Kulüplere Tarihsel Bakış

Sosyal kulüp çalışmaları XXI. Yy da teknolojik imkanlar ve bilimin değişkenlerine bağlı olarak uygulanmaya çalışılmaktadır. Günümüzde olduğu kadar da tarihsel dönemlerde bu çalışmalar o günün koşulları ve bilimi doğrultusunda yapılamaya çalışılmıştır. Tarihten tarihe kendi içerisinde çeşitli değişimler ve gelişim süreçleri olmuştur.

Sosyal kulüp çalışmaları tarihsel süreç içerisinde zamanın koşullarına göre gelişmiş ve bu süreçte bazı değişkenlikler göstermiştir. XVII. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar Avrupa devletlerinin üstünlüğünü yalnız askerî sahada gören ve aradaki mesafeyi kapatmak için askerî müesseseleri batı bilim eğitim tekniklerine göre ıslah etmeyi yeterli bulan Osmanlı devlet adamları, II. Mahmut ve Tanzimat dönemlerinde, batının her alanda üstünlüğünü kabul etmiş ve devletin bütün müesseselerinde ıslahat yapmak ihtiyacını hissetmişlerdir (Karataş, 2002). Bu nedenle uzun zaman ıslahatçılar, ulema ve onun kontrolü altında bulunan ve halkın tepkisine yol açacak, asırlar boyunca oluşmuş medeniyet, kültür, eğitim ve hukuk sanat alanlarında değişiklik yapma çabalarına girmemişlerdir.

1838 yılında hazırlanan Meclis-i Umur-u Nafia'nın eğitimle ilgili raporu ve arkasından yeni açılan okullar, modern eğitimin temellerinin atıldığını göstermektedir.(Kodaman, 1991). O dönemdeki ilk açılan okullarda hangi derslerin okutulduğu tam olarak bilinmiyorsa da önceleri “Hendesehane” adıyla eğitime başlayan daha sonra “Mühendishane” adı altında birleştirilen okullarda resim dersleri ve uygulamalı bazı derslerin öğretildiğini biliyoruz.(Boştan, 1992).Bu nedenle sosyal kulüp çalışmalarının temelde kapsamlı olmasa da bu dönemlerde başladığını söyleyebilmek mümkün olacaktır.

Türk eğitim tarihi incelendiğinde eğitim programlarında sosyal kulüp etkinlikleri konusunda kapsamlı ve detaylı çalışmalara 1900'lü yıllara kadar pek rastlanmamaktadır (Ekmekçi, 2006).

1913 yılında çıkarılan Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-i Muvakkat (İlköğretim Kanunu)'nda ilkokulların öğrenim süresinin 6 yıl olarak belirlenmiş olup, programlarında, iş ve müzik dersleri gibi özel yetenek gerektiren sosyal derslerin konulduğu, ayrıca eğitsel kol etkinliklerinin 23 önemine dikkat çekildiği görülmektedir (Timurlenk, 1988; Ekemen ve Yıldırım, 1962, s:29; Akt. Karşı, 2006, s:45). 1915 tarihli “Mekâtib-i İptidaiye-yi Umûmiye Talimatnamesi”nde üç devreli ve altı sınıflı ilkokullar için hazırlanan müfredat programında musiki el işleri, resim, gibi dersler bulunuyordu (Karataş, 2002). 1915 yılında hazırlanan bu program 1924 yılına kadar uygulamada kalmış ve bu program dâhilinde birçok eğitici çalışmalara yer verilmiştir. 1921 yılında toplanan Maarif Kongresi'nde çocukların hayat içinde başarılı olmalarını sağlayacak, kişiliklerinin gelişimine yardımcı olacak,

karakterlerini geliştirecek bir eğitim verilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Cicioğlu, 1982, s:92). 1921 yılında toplanan Maarif Kongresi'nde Eğitim Sistemi ve İlkokul Programı'nın yeniden düzenlenmesi üzerinde durulmuştur (Karlı, 2006, s:45).

1925 -1926 tarihleri arasında toplanan üçüncü "Heyet-i İlmiye"de ise okulların sosyal hayatı aydınlatıcı bir merkez olması için reforma ihtiyaç duyulduğu belirtilerek, çocuk kulüpleri, okul kooperatifleri ve okul kütüphanelerinin kurulması tasarlanmıştır (Özalp ve Ataüenal, 1977). 1926 da hazırlanan müfredat programında J.Dewey'in de üzerinde durduğu "Toplu Tedris, Hayat Bilgisi, ve İş Okulu" kavramlarına da yer verilmiş, 1925 – 1926 öğretim yılında bazı pilot okullarda denenmiş ve 1927 yılında ise uygulamaya konulmuştur (Akt. Karataş, 2002).

1929 yılında İlk Mektepler Talimatnamesi'nde eğitici kollara, Terbiye ve Tedris olarak yer verilmiştir. 1929 Talimatname'sinde yer alan eğitsel kolları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Tutumlu Olma Kolu
2. Güzel Yazma ve Güzel Konuşma Kolu
3. Yardımlaşma ve Dayanışma Kolu
4. Temizlik Kolu
5. Okul Eşyalarını Koruma Kolu

6. Spor ve Oyun Kolu (Şahin, 1995; İlk Mektepler Talimatnamesi: 10-14; Karlı, 2006, s:45-46).

1930 yılında hazırlanan " Köy Mektepleri Müfredat Programı" na göre ise haftada 2 saat okutulan "Yurt Bilgisi" dersinde, İktisad-i ve İçtima-i teşkilatlarla (Tutum ve toplumsal örgütlere), Köy Kooperatiflerine, Yeşilay, Hilal-i Ahmer (Kızılay), Himaye-i Etfal (Çocuk Esirgeme) şubelerine, toplu olarak yaşama ve benzeri faaliyetlere yer verilmesi öngörülmüştür (Şahan, 1995, s:12; Şahin, 1995; Kültür Bakanlığı, 1938; Karlı, 2006, s:46).

1935 yılında toplanan bir komisyon 1926 yılında uygulamasına başlanan "İlk mektepler Müfredat Programı"nda gerekli öngörülen değişiklikleri yaparak 1936 yılından itibaren "Yeni İlkokul Müfredat Programı"nı yürürlüğe koymuştur. Millî

Eğitimin amaçlarına geniş kapsamlı olarak ilk defa bu müfredatta yer verilmiştir (Karataş, 2002).

1936 yılında köy ve şehir ilkokulları için hazırlanan program “I. Milli Eğitim Şurası”nda incelenerek eğitim programı, dersleri ve okul faaliyetleri önceki program çerçevesinde kalmıştır (Karlı, 2006, s:46).

3. Milli Eğitim Şurası’nda(1946), öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmeleri için öğleden sonra okulda “Eğitim Kolları” çalışmaları yapılabileceği önerisi yer almıştır. 1946 yılında ise çok partili demokratik hayata geçiş ile demokratik sistem anlayışı 1948 yılındaki ilkokul programına geniş ölçüde yansımıştır. 1948 programının demokratik ideallere daha yakın olduğu görülmektedir. Programın amaçları, ilkeleri ve faaliyetlerinde demokratik esaslara yer verilerek, okul içi ve okul dışı etkinliklerde bu sorumluluğun yerine getirilmesi düşünülmüştür.

1948 yılındaki 4. Milli Eğitim Şurası’nda da uygulamalara ilişkin açıklamalar geliştirilmiştir (Akbaba, 2004; Özalp ve Ataunal, 1977; Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 1983; Koçinalı, 2008, s:11). 1948 yılında, 1936 programı ve köy okulları program projesi günün ihtiyaçlarına göre yeniden değiştirilmek üzere ilkokul programı hazırlanmıştır. 1948- 1949 öğretim yılında yürürlüğe konan ve Cumhuriyet tarihimizin en uzun yürürlükte kalan Müfredat Programı özelliğini kazanmıştır. Bununla birlikte köyler için programda bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikte Müzik ve Beden Eğitimi dersleri için başlı başına bir saat ayrılmamış, derslerden önce 20 dakikalık bir zaman bu dersler için uygun görülmüştür (Karataş, 2002).

1952 yılında hazırlanan İlkokullar Yönetmeliği’nde eğitici çalışmalar “Sosyal Çalışmalar” adı altında yer almış, böylece ilkokul demokratik bir topluluğun gerçek bir örneği olarak kabul edilmiştir (Şahin, 1995). Demokratik hayata hazırlanma, öğrencilerin arasında çeşitli teşekküller kurulup, öğrencilerin çalıştırılması gereken teşkilatlardır: Bu teşekküller 12’ye çıkarılmıştır (İlkokullar Yönetmeliği, 1952, s:28).

Bu teşekküller şunlardır:

1. Sağlık Kolu

a. Müzik Kolu

b. Okul Bahçesinin Temizlik ve Düzen Kolu

2. Okul Eşyasını Koruma Kolu
3. Haberleşme ve Yayın Kolu
4. Okul Müzesi Kolu
5. Kızılay Gençlik Derneği Kolu
6. Oyun, Spor ve Gezi Kolu
7. Sınıf Temizlik ve Düzen Kolu
8. Yardımlaşma Kolu
9. Temsil Kolu
10. Kitaplık Kolu
11. Kooperatif Kolu
12. Temizlik ve Düzen Kolu (İlkokul Yönetmeliği, 1952, s:28-29)

Bunlardan başka bulunulan çevre koşulları göz önüne alınarak daha değişik kollar kurulmasına imkân tanınmıştır (İlkokul Yönetmeliği, 1952, s:150). 1952 yılında tekrar okullarda kurulacak olan kol sayısı 14'e çıkarılmıştır.

1953 yılında toplanan 5. Millî Eğitim Şurasında günün ihtiyaçlarına cevap verebilecek yeni bir ilköğretim programı hazırlanması düşünülmüş, sosyal faaliyetlere değinilerek, öğrencilerin gerekli alışkanlıkları ve sosyal sorumlulukları kazanabilmesi için bu faaliyetlerde faal rol almalarının önemi vurgulanmıştır (Koçinalı, 2008, s:12).

1958 yılındaki İlkokullar Yönetmeliği'nde (Madde 125), Çocuk Esirgeme Kolu, Hayvanları ve Ağaçları Koruma Kolu kurulması yer almıştır (Şahin, 1995, s:15; İlkokul Yönetmeliği, 1958, s:1-35; Akt. Karlı, 2006, s:47).

1959 yılında ise bugünkü anlamı ile eğitsel kulüpler olan bazı öğrenci teşkilatlarının kurulması zorunluluğu getirilmiştir (Özalp ve Ataünal, 1977).

Öğretmenlerin görüşü de alınarak hazırlanan ve aşamalı olarak geliştirilip yaygınlaştırılan bir ilkokul program taslağı 1962 yılında bütün ilkokullarda uygulamaya konuldu. "1962 İlkokul Program Taslağı"nda önceki programlardan

farklı olarak haftalık ders dağıtım çizelgesinde eğitici kol çalışmaları için zaman ayrılmıştır (Koçinalı, 2008, s:12). Taslak olarak hazırlanan ve aşamalı olarak geliştirilip yaygınlaştırılarak 1962 yılında bütün ilkokullarda uygulamaya konulan “1962 İlkokul Program Taslağı”nda önceki programlardan farklı olarak haftalık ders dağıtım çizelgesinde sosyal kulüp çalışmaları için uzun süren günlerde (Eylül, Ekim, Mart, Nisan, Mayıs, Haziran ayları) bir ders saati zaman ayrılmıştır. Kısa günlerde böyle bir süre ayrılmamıştır. 1964 de 1333 sayılı Tebliğler Dergisi’ndeki (Madde 85), ilkokullardaki sosyal kulüp sayısında artış olmuştur. Sosyal kulüp sayısı 18 adet olarak kurulmuştur. Arı Dili Yayma Kolu, Turizm Kolu, Trafik Kolu, Köy Kolu, Orman Kolu ve eklenmiştir. 1969 yayınlanan yönetmelikle a sosyal kulüp sayısı 21’e çıkarılmıştır. 28.09.1972 gün ve 14291 Sayılı Resmi Gazete ve 20.10.1972 gün ve 14342 Sayılı Resmi Gazetelerde yayınlanan İlkokullar Yönetmeliklerinde eğitici çalışmalar geliştirilmiş yeni kol adları ile kollar kurulması karara bağlanıp 14342 sayılı Resmi Gazete’ deki yönetmelikte (Madde:78) ders programına haftada iki ders saati konularak, zorunlu faaliyet olarak alınmıştır (Karlı, 2006, s:47-48).

1968 İlkokul Programı’nda ve 9. Milli Eğitim Şurası’nda eğitici kol çalışmalarına rehberlikle birlikte belirgin bir yer verilmiştir. Şura kararı gereğince 1974–1975 öğretim yılı başında uygulamaya konulan “Rehberlik ve Eğitici Çalışmaların Düzenlenmesi ve Yürütülmesi” ile ilgili esaslar belirtilmiş ve Tebliğler Dergisi’nde yayınlanmıştır. 1976 yılında “İlk ve Orta Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği” çıkarılmış ve eğitici çalışmalara ilkokullarda uygulanmakta olan 25 ders saatinden haftada 2 ders saati ayrılmıştır. (Şahin,27 1995; Kırdar, 2002). Eğitici Çalışmalar dersinde gençlik, kızılây, temizlik, trafik vb. kulüplere yer verilmiştir (Akyüz, 1999). Hala uygulamakta olduğumuz programın temelini teşkil eden 1968 Müfredat Programıdır. Ayrıca sosyal dersler ile ifade ve beceri geliştiren derslerin etkinliklerinde yapılacak çalışmaların gözden geçirilmesi ve planlanması için haftada 120, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerine ek olarak konulan “Eğitsel Çalışmalar” için 60, çalışmaların değerlendirilmesi ve yapılacak işlerin tasarlanması için 200 dakika ayrılmıştır (Karataş, 2002).

25.5.1983 tarihli 18057 sayılı, tebliğler dergisinde ise 06.06.1983 tarih 2140 sayılı “İlköğretim, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar ve Yönetmeliğini yayınlanmıştır. Bu yönetmelik daha sonra, 13.1.2005 tarihli ve 25699 sayılı Resmî Gazete ’de yayımlanan “Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Orta Öğretim

Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği'nin 37'nci maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

Günümüzde ise sosyal kulüp faaliyetleri, resmi gazetede 13.1.2005 tarih 25699 sayı; tebliğler dergisinde ise Şubat 2005 tarih, 2569 sayı ile yayınlanmış olan "Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği" ne göre yapılmaktadır.

2.6.3.3. Sosyal Kulüplerin Yapısı Ve İşleyişi

Sosyal kulüp etkinlikleri, öğrencilerin kendi istekleri ile katılabileceği çalışmaları kapsayan etkinlikler olmalıdır (Erickson, 1966: 18). İlköğretim okullarında eğitsel kulüpler oluşturulurken öğrenciler; kendi istekleri, üretkenlik, planlılık, süreklilik, katılımcılık ve iş birliği temel ilkelerine bağlı olarak katılacakları kulüpleri seçmelidirler (MEB, 2005).

Sosyal kulüpler demokratik bir yapıya sahiptirler. Her kulübün bir başkanı, başkan yardımcısı ve grubu oluşturan işleyişlerini sağlayan başka üyeleri vardır. Grubun başkanı ve yönetim kurulu grubun üyeleri tarafından seçilir. Ayrıca eğitsel kulüplerin her bir kulüp için ayrı olmak üzere bir kulüp iç tüzüğüne sahiptirler. Eğitsel kulübü oluşturan üyelere hemen hepsi için kulüple ilgili bir iş/sorumluluk vardır. Öğrencilerin bu sorumluluklarının farkına vararak onları yerine getirmesi demokrasi sürecinin işleyişi hakkında öğrencilerin bilgilendirilmesini ve sürecin uygulanmasında örnek teşkil etmesini sağlar (Duruhan ve Demir, 2005: 3).

Okullarda sosyal kulüp çalışmalarında yapılacak olan etkinliklerin işbirliği içinde yapılması gerekir. Bu nedenle tüm paydaşların yerine göre bu çalışmalara katılımı önem arz etmektedir.

2.6.3.3.1.Sosyal Kulüplerin Çalışma Esasları

Sosyal etkinlik çalışmaları aşağıda belirtilen esaslar çerçevesinde yapılır; (SEY Madde-7)

- a) Danışman öğretmenler, ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda ders yılı başında yapılan öğretmenler kurulunda belirlenir. Gerekğinde bir öğrenci kulübüne veya toplum hizmeti çalışmasına birden fazla öğretmen görevlendirilebileceği gibi bir öğretmene birden fazla öğrenci kulübü veya toplum hizmeti çalışmasında da görev verilebilir. Ders yılı içinde kurulması istenen öğrenci kulüplerine de danışman öğretmenler ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda okul müdürünce görevlendirilir. Seçilen ve görevlendirilen bu üyeler birlikte etkin çalışmalar yapmalıdırlar.
- b) Sosyal etkinlikler, okul yönetimi ve velilerin iş birliği ile okul içi ve okul dışı imkânlardan yararlanılarak öğrenci kulüpleri ve toplum hizmeti kapsamında yapması gereken çalışmaları yürütürler.
- c) Öğrenci kulübü ve toplum hizmeti ile ilgili projeler, çevrede bulunan kişi, resmî/özel kurum/kuruluşlar ile diğer sivil toplum kuruluşlarına yani bu süreç içerisinde destek alabileceği paydaşlara önerilerek her türlü katkıları istenebilir.
- d) Danışman öğretmen okul dışından sağlanacak desteklerle ilgili olarak sosyal etkinlikler kurulunu bilgilendirir yönlendirir ve okul müdürünün bu konuyla ilgili olurlarını alır.
- e) Sınıf öğretmenleri ile sınıf/şube rehber öğretmenlerinin yanında bu işe gönül verecek olan gönüllü veliler ile sosyal etkinlikler çalışmalarına katılır, öğrencilere yardım ve rehberlikte bulunurlar.
- f) Sosyal etkinlikler kapsamında yapılan çalışmalarla ilgili giderler, okul-aile birliklerince karşılanır veya projeye destek veren kurum/kuruluşlarca sağlanır.
- g) Öğrencilerin sosyal etkinlikler kapsamında yapacakları çalışmaların neticeleri için çalışmaları sonuçlandırıp sonuçlandırmadıkları, karnelerin Sosyal Etkinlik bölümüne "TAMAMLADI", "TAMAMLAMADI" şeklinde yazılarak gösterilir.
- h) Sosyal etkinlikler; öğrenci, sınıf öğretmeni, şube rehber öğretmeni tarafından Sosyal Etkinlikler Öğrenci Değerlendirme Formu (EK-7) ve Sosyal Etkinlikler Danışman Öğretmen Değerlendirme Formu (EK-8) na göre değerlendirilir. Bu değerlendirmenin sonucu öğrenci dosyasındaki ilgili bölüme işlenir.
- ı) Çalışmalar için Sosyal Etkinlikler Yıllık Çalışma Planı (EK-3) kullanılır veya Sosyal Etkinlikler Proje Öneri Formundan (EK-4) hangisinin düzenleneceğine bu

çalışmalarda görev alan öğrencilerle danışman öğretmenler birlikte karar verir. Çalışmaların projelendirilmesi hâlinde Sosyal Etkinlikler Proje Öneri Formunun yanı sıra, Sosyal Etkinlikler Proje Uygulama Takvimi (EK-6) hazırlanır ve çalışmaların sonunda Sosyal Etkinlikler Proje Sonuç Raporu (EK-5) düzenlenmelidir. Tüm çalışmalar, sosyal etkinlikler kurulu ve okul müdürü tarafından onaylandıktan sonra uygulamaya konulur.

i) Sosyal kulüp etkinlikleri ile ilgili örnek etkinlik çalışmaları; okul yönetiminin sorumluluğunda okul pano, gazete, dergilerinde; gerektiğinde ilgili birimlerin web sitelerinde yayımlanabilir. Ayrıca okul müdürlüğü ve il/ilçe millî eğitim müdürlüğünün uygun bulunduğu yerlerde bu çalışmalar sergilenebilir.

j) Sosyal etkinlik çalışmalarında üstün gayret gösteren öğrenciler; okul yönetimi, il/ilçe millî eğitim müdürlüğü, resmî, özel kurum ve kuruluşlar ile diğer sivil toplum kuruluşlarınca ödüllendirilebilir. Bilim, resim, müzik, drama, halk oyunları, spor, edebiyat, özel bilgi, beceri ve yetenek isteyen diğer alanlarda başarı gösterenlere Başarı Sertifikası (EK-14) verilir.

k) Yönetici ve danışman öğretmenler, il/ilçe millî eğitim müdürlüklerince veya Bakanlıkça sosyal etkinliklerin mevzuat ve uygulamaları ile ilgili olarak kurs ve seminerlerle yetiştirilirler.

Sosyal etkinlikler kurulu, müdürün görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında danışman öğretmenlerin aralarından seçecekleri bir danışman öğretmen, kulüp temsilcilerinin aralarından seçecekleri üç öğrenci ile okul-aile birliğini temsilen iki veliden oluşmalıdır.(SEY Madde-8)

Kurul, kulüp ve toplum hizmeti kapsamındaki etkinliklerin verimli bir şekilde yapılabilmesi için danışman öğretmenler, öğrenciler, gönüllü veliler ve diğer öğretmenlerle iş birliği içinde çalışmalarını planlar. Okul dışı etkinliklerde ilgili birimlerle iş birliği yaparak bu çalışmaların nasıl yürütülmesi gerektiği ile ilgili tedbirleri alır. (SEY Madde-8)

Öğretim yılı başındaki okul-aile birliği toplantısında, gönüllü velilerin görev ve sorumluluklarının bildirilmesinden sonra, öğrencilerin sosyal etkinlik çalışmalarına yardımcı olacak gönüllü velilerin seçimi yapılır. Aynı toplantıda Gönüllü Veli Başvuru Formları (EK-10) dağıtılır ve bu formların doldurularak daha sonra kurulacak olan sosyal etkinlikler kuruluna teslim edilmesi istenir. (SEY Madde-9)

2.6.3.3.1.1.Öğrenci Kulüpleri Ve Çalışma Esasları

Öğretim yılı başladıktan ve sınıf temsilcileri seçildikten sonra, sınıf temsilcileri ile okul yönetici ve öğretmenlerinin katılacağı toplantıda; kurumun, seviyesine türüne, imkân ve şartlarına; çevrenin, sosyal, kültürel, ekonomik ve coğrafi özellikleriyle öğrencilerin sınıf seviyesine göre, öğrenci kulüplerinden gerekli görülenlerine ya da öğrencilerin istekleri doğrultusunda farklı kulüplerin kurulmasına Öğrenci Kulüpleri Çizelgesi (EK-1) de yer verilir. (SEY Madde-10)

Ayrıca kulüplerin oluşturulması sırasında aşağıdaki alanlar da göz önünde bulundurmak gerekir;

a) Aileye ve çevreye ekonomik katkıda bulunma (mantar, ipek böceği kümes hayvanı yetiştirmek, kilim, kumaş dokumak, turist rehberliği yapmak vb faaliyetler gibi),

b) Zekâ oyunları (bیلardo, satranç gibi),

c) Millî ve insanî değerlerimizi tanıma ve tanıtmaya (eski eserleri, yazma kitap ve levhaları toplamak, millî folklor ürünlerini araştırmak ören yerlerini incelemek,) amaçlı öğrenci kulüpleri de kurulabilir.

Konuları birbirine yakın olan kulüpler ayrı ayrı kurulabileceği gibi birleştirilerek de yeni öğrenci kulüplerinin oluşturulması da mümkün olacaktır.

Öğrenci kulübü çalışmalarının yürütülmesinde aşağıdaki hususlara uyulur; (SEY Madde-11) .

a) Öğrenci kulübüyle ilgili faaliyetlerin planlanması ve yürütülmesi, danışman öğretmenin gözetiminde olmalı ve ders saatleri dışında kulüp öğrencilerince gerçekleştirilmelidir.

b) Sınıf öğretmenleri ile şube rehber öğretmenleri, belirlenen öğrenci kulüplerinin tanıtımını yapar, bu etkinliklerin amaçlarını, çalışma esaslarını, öğrencilere kulübü seçmeden önce açıklar ve öğrencileri bu konularda bilgilendirir.

c) Öğrencilerin ilgi duydukları, istedikleri en az bir öğrenci kulübüne üye olmaları önemlidir. Her öğrenci, bir öğrenci kulübü üyesi olmakla birlikte, isterse sınıf öğretmeni ve şube rehber öğretmenin bilgisinde diğer bir öğrenci kulübüne ve etkinliklerine katılması sağlanabilir. Bu çalışmaların koordinasyonu sosyal etkinlikler kurulunca sağlanır.

d) Sınıf öğretmeni ile sınıf/şube rehber öğretmenleri, sınıflarında oluşturulan öğrenci listesinin bir örneğini kulüp danışman öğretmenine, bir örneğini de okul yönetimine verir.

2.6.3.3.1.2. Toplum Hizmeti Çalışma Esasları

Öğrencilerin; kendilerine, ailelerine, çevrelerine ve topluma duyarlı, gönüllü çalışma bilincine sahip sorun çözen ve çözüm üreten, resmî, özel kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde çalışma becerilerini geliştirmiş bireyler olarak yetişmeleri için toplum hizmeti çalışmalarına yer verilir (SEY Madde-12).

Toplum hizmeti çalışmaları, öğrencilerin yaşı, bilgi seviyelerine uygun öğrenci kulübü çalışmaları kapsamında, ayrı olarak veya bireysel olarak ya da grupla hazırlanacak çalışma planlarına ve projelere göre yaptırılır.

Toplum hizmeti;

a) Kendi okulunun veya imkânları yetersiz diğer okulların kitap, araç-gereç ve ihtiyaçlarını gidermek için gerekli olan çalışmalar yapmak ve kampanya düzenlemek,

b) Okulu ve çevresinin güzelleştirilmesi, bu alanların bakım ve onarımının yaptırılması yönünde bazı çalışmalar yapmak,

c) Velilerin okulla iş birliğini artıracak çalışmaları yapmak

d) Diğer sınıflardaki öğrencilerin ders, ödev, performans ve proje çalışmalarına yardımcı olmak,

e) Türkçe'yi doğru, güzel, etkili kullanma bilincini geliştirme ve kitap okuma alışkanlığını kazandırmaya yönelik çalışmalar yapmak,

f) Çevreyi güzelleştirmek, korumak, parklar yapmak, tarihî ve kültürel değerlerimizi korumak ve yaşatmak için gerekli olan çalışmaları yapmak,

g) Toplum kurallarına uyulması için öğrencileri ve halkı bilinçlendirme (sempozyum, konferans, seminer)çalışmaları yapmak,

h) Trafik kurallarına uyulması için öğrencileri ve halkı bilinçlendirme çalışmaları yapmak,

i) Okul bahçesini, çevreyi, boş arazi ve alanları ağaçlandırmak, erozyonla mücadele etmek, yok olmaya yüz tutmuş bitki türlerini korumak ve yetiştirmek için doğayı güzelleştirmek ve korumak için çalışmalar yapmak,

j) İhtiyaç sahibi insanlara yardımcı olmak, toplumda yardımseverlik duygusunu uyandıracak çalışmalar yapmak.

k) Çevrelerindeki yaşlı ve bakıma muhtaç insanlara günlük işlerinde yardımcı olmak,

l) Huzur evlerinde ve çocuk yuvalarındaki insanların hayatlarını kolaylaştırıcı, onların toplumla kaynaşmalarını sağlayıcı çalışmalar yapmak,

m) Kimsesiz, engelli ve sokakta yaşayan çocuklara yardımcı olmak, onların ellerinden tutup toplumun bir parçası olduklarını gösterebilmek,

n) Sosyal hizmet amaçlı sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına destek sağlamak gibi etkinlikleri kapsar,

Öğrenciler, bireysel olarak veya grup hâlinde yapacakları toplum hizmeti çalışmalarına Sosyal Etkinlikler Yıllık Çalışma Planı veya Sosyal Etkinlikler Proje Öneri Formunu hazırlayıp danışman öğretmenlerine onaylattıktan sonra başlarlar. Projelerini tamamladıklarında Sosyal Etkinlikler Proje Sonuç Raporunu danışman öğretmene verirler.

2.6.3.3.2. Sosyal Etkinlikler İle İlgili Görevler

Müdür, sosyal etkinliklerin mevzuata uygun ve verimli olacak şekilde yürütülmesinden sorumlu olan kişidir. Müdür, gerekli gördüğü durumlarda görevlendireceği müdür yardımcılara veya öğretmenlere yazılı olarak yetki ve sorumluluk verebilir (SEY Madde-14).

Müdürün görevleri şunlardır;

a) Velilere gerekli olan duyuruları yaparak, onların çalışmalara katılmasını sağlayıcı tedbirler alır ve onları bu sürece ortak eder.

b) Okulun eğitim-öğretime açılışının 3 üncü haftasında sosyal kulüp çalışmalarını ve toplum hizmeti çalışmalarını başlatır.

c) Danışman öğretmen ve gönüllü velilere etkinliklerde rehberlik yapar, gerektiğinde yazışmaları kontrol eder ve planlar.

d) Öğrenci kulübü çalışma planları ile proje önerilerini onaylar.

Sosyal kulüp danışman öğretmenin görevleri şunlardır (SEY Madde-15) ;

a) Kulübün öğrenci sayısını ve isimlerini liste hâlinde sosyal etkinlikler kuruluna bildirir.

b) Çalışmalarda öğrencileri, yaratıcı ve özgün fikirleriyle üretmeye teşvik eder.

c) Çalışmaları gözetler ve rehberlik sağlar.

d) Çalışmaların seyrini takip ederek ne düzeyde olduğu ile ilgili bilgilerin sonucunu, sosyal etkinlikler kuruluna bildirir.

e) Kulüp çalışmaları ile ilgili yazışmaları koordine eder.

f) Sosyal Etkinlikler Yıllık Çalışma Planı, Sosyal Etkinlikler Proje Uygulama Takvimi, Sosyal Etkinlikler Öğrenci Değerlendirme Formu, Sosyal Etkinlikler Proje Öneri Formu ve Sosyal Etkinlikler Proje Sonuç Raporunun hazırlanmasını sağlar.

g) Yapılacak tüm çalışmalarda öğrencilerin duyu ve düşüncelerini etkilemeksizin yazım kuralları ve benzeri konularda öğrencilere yardımcı olur.

h) Kulüpteki öğrenciler ile toplantılar yapar, onları yönlendirir ve yapılan çalışmaların sonuçlarını değerlendirir.

1) Okul müdürüne karşı sorumludur.

Sınıf öğretmenleri ile sınıf/şube rehber öğretmenlerinin görevleri şunlardır (SEY Madde-16);

a) Öğretmenler, sosyal etkinlikler kurulunca belirlenen kulüplerin amaçları ve çalışmaları hakkında öğrencileri bilgilendirir.

b) Öğrencilerin ilgi ve isteklerine göre kulüplere üye olmaları sağlanır.

c) Danışman öğretmenle kulüplere öğrenci seçiminde iş birliği yapar.

d) Sınıflarda oluşturulan öğrenci listelerinin bir örneğini danışman öğretmene, bir örneğini de okul yönetimine verir.

e) Toplum hizmetlerini öğrencilere tanıtır.

f) Öğrencileri ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda toplum hizmeti çalışmalarına yönlendirir. Bu çalışmalarda öğrencilere yardım eder.

g) Toplum hizmetleri ve kulüp çalışmaları ile ilgili projenin hazırlanmasında ve uygulanmasında öğrencilere rehberlik yapar.

h) Projenin uygulamasında öğrenci velisiyle iş birliği yapar.

1) Projenin uygulama aşamalarında çalışmaları izler, görülebilecek eksikliklerin giderilmesi için gerekli tedbirleri alır.

j) Çalışmaların sonucunda projeyi değerlendirerek öğrenci değerlendirme formu ve sonucunu gizlilikle okul yönetimine bildirir.

Gönüllü velinin görevleri şunlardır (SEY Madde-17);

a) Proje önerilerinin hazırlanmasında ve uygulanmasında sınıf öğretmenleri ile sınıf/şube rehber öğretmenlerine yardımcı olur.

b) Sosyal etkinlik çalışmalarının, bireysel veya gruplar hâlinde yapılmasına katkı sağlar.

c) Okul dışında yapılacak olan etkinliklerde öğrencilere yardımcı olur.

d) Çalışmalara maddî destek sağlar.

Ayrıca, "Gönüllü Veliler Hangi İşleri Yapabilir"de belirtilen işleri de yapabilirler (EK-9).

Öğrenci kulübü temsilcisinin görevleri şunlardır (SEY Madde-18);

a) Öğrencilerle birlikte yıllık çalışma planlarının hazırlanmasını sağlar ve onaylanması için danışman öğretmene verir.

b) Faaliyetlerle ilgili görev paylaşımını ve görev dağılımını danışman öğretmene bildirir.

c) Yapılan çalışmalar hakkında danışman öğretmene bilgi verir.

d) Kulüp üyelerinin belirli zaman aralıklarında toplanmasını sağlar.

e) Kulüp çalışmalarıyla ilgili yazışmaları yapar.

f) Kulüp üyelerince yapılacak proje çalışmalarında koordineyi sağlar.

Öğrencilerin görevleri şunlardır (SEY Madde-19);

a) En az bir öğrenci kulübüne üye olur ve en az bir toplum hizmeti yapar.

b) Toplantılara ve etkinliklere düzenli katılım gösterir.

c) Toplum hizmeti çalışmalarını düzenli olarak kaydeder ve danışman öğretmene bunları her ayın sonunda rapor eder ve imzalatır.

d) Proje çalışmalarında yapacakları değişiklikleri, danışman öğretmen sınıf öğretmeni ile sınıf/şube rehber öğretmenine bildirir.

e) Kendisi ile ilgili doldurması gereken formları zamanında danışman öğretmene verir.

f) Okul dışında yaptıkları etkinliklerde okulunu en iyi biçimde temsil etmeye gayret gösterir.

Okullarda uygulanan Diğer Sosyal Etkinlikler şunlardır (SEY Madde-20);

Sosyal etkinlikler kapsamında aşağıdaki faaliyetlerde yapılabilir. Bu faaliyetlere okul yönetimi ve öğretmenlerin yanında kulüplerde görev alan öğrencilerin aktif katılımı ve bu çalışmaların öğrencilerce planlaması sağlanır.

Okulda;

a) Yarışmalar

b) Geziler,

c) Beden eğitimi, izcilik, müzik ve halk oyunları çalışmaları,

d) Müzik ve halk oyunları çalışmaları,

e) Gösteriler,

f) Tiyatro çalışmaları,

g) Defile, sergi ve kermes Yayınlar

h) Yayınlar

gibi çalışmalarla çeşitli etkinlikler düzenlenebilir.

Sosyal etkinlik çalışmalarına genel anlamda bakıldığında içinde bulunması gereken tüm etkenler çalışmalara katıldığı zaman etkili verimli çalışmalar yapılabilir. Kulüp çalışmalarını okul müdüründen danışman öğretmenine, sınıf rehber

öğretmeninden kulüp öğretmenine, öğrencisinden velisine bir bütün olarak ele almak gerekir.

2.6.3.4. Sosyal Kulüp Çalışmalarının Eğitsel Değeri

Sosyal kulüp çalışmaları öncelikle, çocukların dersler dışında kalan zamanını iyi geçirmeleri, ilgi ve yeteneklerine uygun çalışmalar yapmaları için tasarlanmıştır. Okullardaki sosyal kulüp çalışmalarının kapsam, amaç ve ilkelerini belirleyen ilk genel düzenleme 07.07.1976'da kabul edilen "İlk ve Orta Dereceli Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği'dir. Yönetmelik, çalışmalarda göz önünde tutulacak ilkeleri şu şekilde sıralamıştır:

1. Okullarda eğitici çalışmalarla güdülen amaçlara erişilebilmesi için öğrencilerin mümkün olduğu kadar geniş ölçüde okul hayatına katılmalarını ve kendi kendilerini yönetmeye çalışmaları gereklidir.
2. Eğitici çalışmalar, sorumlu öğretmenlerin rehberliği altında, okulun bütün öğrencilerinin kendi istekleriyle seçtikleri çeşitli faaliyetler olarak kabul edilir. Bütün eğitici çalışmalar demokratik yaşayış kurallarına göre düzenlenir.
3. Eğitici çalışmaların planlama ve yürütülmesinde öğrencilerin ferdi özellikleri, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ile çevrenin imkânları, şartları ve ihtiyaçları göz önünde tutulur.

Eğitici çalışmalarda, grup çalışmalarına olduğu kadar ferdi çalışmalara da imkân verilir.

4. Eğitici çalışmaların planlanıp düzenlenmesi ve yürütülmesi için haftalık ders dağıtım çizelgesinde belli bir saat ayrılır. Ancak, bu gibi faaliyetlerin yalnız belirtilen zamanla sınırlanması gerekmez. Çalışmalar, öğrencilerin boş zamanlarını da kapsayacak ve değerlendirecek şekilde düzenlenir (Tebliğler Dergisi, sayı:1894, s:298; Akt. Özenci, 1997, s:47-48).

Sosyal kulüp çalışmaları, aslında ders içi faaliyetlerin tamamlanması ya da eksikliklerin giderilmesi mahiyetindedir. Söz gelimi spor yarışmaları, orkestra, koro, temsil ve gazete çıkarma etkinlikleri, derslerin de amaç ve faaliyetleri arasındadır.

Tüm bu ders dışı faaliyetler, okulun kol rehber öğretmenlerinin kontrolü altında çalışmalarını sürdürürler (Alicıgüzel, 1973, s:80; Akt. Özenci, 1997, s:45-46). Sosyal kulüp çalışmalarının amaçları, onun eğitsel değeri ile ilişkilidir. Bu değer eğitimcilerce üç noktada toplanır:

- 1)Klasik, yani donmuş eğitim programlarının yetersizliğini gidermek,
- 2)Öğrencilerin bedensel ve ruhsal gereksinimlerini, yaşamsal sorunlar üzerinde, yaparak ve yaşayarak öğretmek
- 3)Öğrencilerin kişiliklerini geliştirerek, onların kendi kendilerini gerçekleştirmelerine, sorumluluk ve önderlik gibi iyi niteliklerini geliştirmelerine fırsat vermek ve boş zamanlarını iyi geçirmelerini sağlamak (Schorling, 1958, s. 290 Akt: Binbaşoğlu, 2000, s.11).

Sosyal kulüp çalışmaları, çok kez, kişinin kendisine değil, başkalarına yöneliktir. Çalışmalar, başkalarına yardım etme isteği ile yapılır. Bu etkinlikler, başkalarından emir alınarak yapılamaz. Bunun için, kişide, sürekli bir ilgi, istek ve irade bulunmalıdır. Bunu da sağlayacak olan kişinin kendi iradesidir (Binbaşoğlu, 2000, s.12).

Sosyal kulüp çalışmaları, çocuğun düşünmesine, karar vermesine, bir işi yapmasına ve sonuçlandırmasına imkân vermektedir. Okullarda okutulan dersler, öğrencilerin eğitimi için, her şeyi içermeyebilir. Bunları, yine eğitimin amaçları doğrultusunda geliştirecek olan sosyal kulüp çalışmalarıdır. Bu nedenle, sosyal kulüp çalışmaları derslere verilen önem kadar, değer vermek durumundayız.

BÖLÜM III

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem/araştırma grubu, veri toplama araç ve teknikleri ile verilenin toplanması ve verilerin analizi yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma genel tarama modelindedir. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir.

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Tekirdağ ili, Çerkezköy İlçesindeki Anadolu lisesindeki 2587, endüstri meslek lisesindeki 2326, imam hatip lisesindeki 1128 ve kız meslek liselerinde öğrenim gören 786 öğrenciden oluşturmaktadır. Toplamda evrende 6827 öğrenci bulunmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise evrende bulunan okullardan, ulaşılan 682 öğrenciden hatalı olan 47 ölçeğin çıkarılıp, kalan 635 ölçekten seçkisiz tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilen 560 öğrenciden oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Bu çalışmada literatür taraması yapılmış, alanla ilgili çok sayıda yüksek lisans ve doktora tezi, akademik makale ve kitaplardan yararlanılmıştır. Araştırma için yeterli altyapı kurulduktan sonra, verilere ulaşmada nicel araştırma yöntemlerinden 5’li Likert Tipi anket kullanılmıştır.

Araştırma için gerekli izin alındıktan sonra ölçekleri çoğaltılarak uygulama yapabilmek için 2014-2015 eğitim yılının ikinci yarısında araştırmaya katılacak olan liselere gönderilmiştir. Uygulama yapılmadan önce araştırmaya katılacak öğrencilere araştırmanın önemi, eğitime getireceği katkı ve elde edilen verilerin sadece bilimsel amaçla kullanılacağı tamamen gizli kalacağı yazılı ve sözlü olarak ifade edilmiştir.

Hazırlanan veri toplama aracı şu kısımlardan oluşmaktadır. Birinci kısım kişisel bilgilerden ikinci kısım ise Sosyal Kulüpler Görüş Ölçeğinden oluşmaktadır. Kişisel bilgiler bölümünde öğrencilere yaş, cinsiyet, sınıf seviyesi, öğretim türü, anne babanın geliri ve eğitim durumları ile öğrencilerin kulüpte kaç yıl buldukları kendi isteği ile girip girmediğini değerlendiren değişkenler sorulmuştur. İkinci kısımda da öğrencilere 30 adet soru yöneltilmiştir. Kullanılan ölçek 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek lisans öğrencisi ONAY (2012)'dan izin alınarak kullanılmıştır. Onay (2012) tarafından uygulanan bu ankette Cronbach Alpha güvenirlik katsayı değeri .890 olarak bulunmuştur. Ve geçerlik durumu da tablo 1 de verilmiştir. İlköğretim Okullarındaki Eğitsel Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin geliştirilen öğrenci anket formunda 4 faktör ortaya çıkmıştır. Uygulanan bu anket geçerliği ve güvenirliği yönünden yüksek bulunmuştur.

Tablo:1 Sosyal kulüpler görüş ölçeği geçerlik analizi sonuçlarına göre maddelerin faktörlere dağılımları

Faktör Sayısı	Maddeler	Faktörlerin İsimlendirilmesi	Açıklanan Varyans	ΣE	ss
1	1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 23, 26, 28	Etkililik	%17	49.96	10.9
2	18, 19, 20, 22, 24, 29, 30	Sistamlilik	%10	24.26	5.03
3	4, 10, 15, 17, 21, 25, 27	Devamlılık	%9	18.47	11.17
4	2,14,16	Sorumluluk	%6	6.51	3.23
KMO= ,943 Barlett P= ,000 Açıklanan Toplam Varyans= %42					

Not: Faktörlerin isimleri eğitsel kulüplere ilişkin yönetmelikte yer alan boyutlardan faydalanılarak oluşturulmuştur.

Not: KMO değeri 0-1 aralığında değer alır ve araştırmanın örneklem yeterliliğini ifade eder. Değer 1'e yaklaştıkça örneklem yeterliliğinden, 0'a yaklaştıkça örneklemin yetersiz olduğunu ifade eder.

Liselerdeki sosyal kulüp çalışmalarının etkililiğinin ölçülmesi amacıyla geliştirilen öğrenci anket formunun güvenilirliğine ilişkin güvenilirlik analizi sonuçları uygulamış olduğum ankette Cronbach Alpha güvenilirlik katsayı değeri de .963 olarak bulunmuştur.

3.4.Verilerin Analizi

Toplanan veriler analiz edilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (Sayı,Yüzde,Ortalama,Standart sapma) kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında ölçeğin uygulamasından elde edilen veriler aşağıdaki gibi çözümlenmiştir.

Örneklemdaki bireylerin ölçek formundaki maddelerin her birinden almış oldukları puanların ortalamaları alınarak ölçek puanları elde edilmiştir. Ortalama puanlarının normallik dağılımı Kolmogorov-Smirnov testi ile sınanmış ayrıca çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır.

Sosyal kulüp uygulamalarının etkililiğinin değerlendirilmesine ilişkin öğrenci ölçek puanlarının Kolmogorov-Smirnov testi sonucuna, çarpıklık (-,140/103) ve basıklık(1,051/206) değerlerine bakıldığında normal dağılım göstermediği belirlenmiştir (K-S= ,070 p <.05).

Veriler normal dağılım göstermediği için demografik değişkenler ile ölçek puanları arasındaki ilişkinin incelenmesinde iki kategoriden oluşan değişkenler için nonparametrik testlerden Mann Whitney testi, ikiden fazla kategoriden oluşan değişkenler için de Kruskal Wallis testi kullanılmıştır.

Tablo2 Maddelerin Etkililik Karşılılık Düzeyleri

Tamamen Katılıyorum	Çok Etkili
Kısmen Katılıyorum	Etkili
Kararsızım	Orta Düzeyde Etkili
Kısmen Katılmıyorum	Az Etkili
Hiç Katılmıyorum	Etkisiz

Çıkan sonuçları değerlendirmek için de ankette kullanılan maddelerin etkililik tablosu Tablo2 deki gibi oluşmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu kısmında, katılımcıların demografik özelliklerinin betimleyici frekans ve yüzde dağılımları incelenmiş, sonrasında farklılaşma analizleri ve ölçekler arası korelasyon ve regresyon analizlerine dair bulgular sunulmuştur.

4.1. Katılımcıların Demografik Yapısına İlişkin Değerler

Araştırmada öğrencilerden oluşan bir örneklem grubu vardır. Araştırmaya katılanların demografik özellikleri aşağıda tablolar ve açıklamaları ile sunulmuştur.

Tablo 3. Katılımcıların Demografik Bilgileri

	Gruplar	<i>f</i>	%
Okul Türü	Anadolu Lisesi	143	25.5
	Teknik Lise	135	24.1
	İmam Hatip Lisesi	142	25.4
	Kız Meslek Lisesi	140	25.0
	Toplam	560	100.0
Kulüp Yılı	1 Yıl	425	75.9
	2 Yıl	62	11.1
	3 Yıl	42	7.5
	4 Yıl	31	5.5
	Toplam	560	100.0
Kulüp Değişimi	Evet	277	49.5
	Hayır	283	50.5
	Toplam	560	100.0
Kulübe Katılma İsteği	Evet	476	85.0
	Hayır	84	15.0
	Toplam	560	100.0

Tablo 3. Katılımcıların Demografik Bilgileri

	Gruplar	<i>f</i>	%
Cinsiyet	Erkek	156	27.9
	Kız	404	72.1
	Toplam	560	100.0
Annenin Eğitim Durumu	İlkokul	352	62.9
	Ortaokul	136	24.3
	Lise	60	10.7
	Üniversite	12	2.1
	Toplam	560	100.0
Babanın Eğitim Durumu	İlkokul	227	40.5
	Ortaokul	154	27.5
	Lise	151	27.0
	Üniversite	28	5.0
	Toplam	560	100.0
Aile Gelir Durumu	0-1000TL	119	21.3
	1000-2000TL	275	49.1
	2000-3000TL	119	21.3
	3000TL VE ÜZERİ	47	8.4
	Toplam	560	100.0
Okunulan Alan	Sözel	140	25.0
	Eşit ağırlık	236	42.1
	Sayısal	184	32.9
	Toplam	560	100.0
Sınıf Seviyesi	9.Sınıf	167	29.8
	10.Sınıf	180	32.1
	11.Sınıf	115	20.5
	12.Sınıf	98	17.5
	Toplam	560	100.0
Öğretim Türü	Tam Gün	420	75.0
	İkili Öğretim	140	25.0
	Toplam	560	100.0

Tablo 3 de Araştırmaya katılan öğrencilerin %27.9'u (156) erkeklerden, %72.1'i(404) kızlardan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin %62.9'u (352)ilkokul, %24,3'ü (136) ortaokul, %10.7'si (60) lise, %2.1'i (12) ise üniversite mezunudur. Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının %40.5'i (227) ilkokul, %27.5'i (154) ortaokul, %27'si (151) lise, %5'i (28) ise üniversite

mezunudur. Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin %21.3'ü (119)0-1000TL, %49.1'i (275)1000-2000TL, %21.3'ü (119) 2000-3000 TL, %8.4'ü (47)3000TL ve üzeri aylık gelire sahiptir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %25'i (140) sözel, %42.1'i (236) eşit ağırlık, %32.9'u (184) ise sayısal alanda okumaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %29.8'i (167) 9.sınıf, %32.1'i (180) 10. sınıf, %20.5'i (115) 11. sınıf, 17.5'i (98) ise 12.sınıftır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %75'i (420) tam gün, %25'i (140) ise ikili öğretim sisteminde eğitim almaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %85'i (476) kulübe isteyerek katılmış, %15'i (84) ise kulübe istemeyerek katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %25.5'i (143) Anadolu Lisesi, %24.1'i (135) Teknik Lise, %25.4'ü (142) İmam Hatip Lisesi, %25'i (140) ise Kız Meslek Lisesi'nde okumaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %75.9'u (425) 1 yıldır, %11.1'i (62) 2 yıldır, %7.5'i (42) 3 yıldır, %5.5'i (31) ise 4 yıldır kulüp faaliyetlerine katılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %49.5'i (277) kulüp değişimi yapmış, %50.5'i (283) ise hiç kulüp değişimi yapmamıştır.

4.2.Alt problemlere ilişkin bulgular ve yorumlar

Araştırmanın bu kısmında, öğrencilerin sosyal kulüp uygulamalarının etkililiğini değerlendirme düzeyleri ve bu düzeylerin cinsiyet, anne-baba eğitim durum, aile gelir durumu, alan, sınıf düzeyi, öğretim türü, okul türü, kulübe katılım süresi, kulüp değiştirme durumu ve kulübe katılma isteği değişkenlerine göre farklılaşma analizleri sunulmuştur.

4.2.1.Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme

Düzeyleri

Tablo 4. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüşleri

Boyut	<i>n</i>	En Düşük Değer	En Yüksek Değer	$\bar{x}$	SS	Ortanca Değer
Etkili olma	560	1,00	5,00	3.0181	1,17011	3.0769
Sistemli olma	560	1,00	5,00	3.0584	1,27437	3.1429
Sürekli olma	560	1,00	5,00	2.4977	1,06586	2.4286
Sorumluluk	560	1,00	5,00	2.9601	1,33027	3.0000
Toplam	560	1,03	4,97	2.9003	1,09244	2.9667

Tablo 4’de görüldüğü üzere, öğrencilerin sosyal kulüp uygulamalarının etkililiğini değerlendirme anketinin alt boyutlarından etkili olmanın ortalaması $\bar{x} = 3,02$ standart sapması $ss=1.170$, ortanca değer 3.08, alınan en düşük değer 1, en yüksek değer 5’dir. Ortalama değer ve ortanca değer birbirine yakındır ve 5’li Likert tipi ölçek değerlendirmelerine göre ortalama bir değeri ifade eder; katılımcıların etkili olma alt boyutunda orta düzeyde görüş belirttikleri görülmektedir.

Öğrencilerin sosyal kulüp uygulamalarının etkililiğini değerlendirme anketinin alt boyutlarından sistemli olmanın ortalaması $\bar{x} = 3.06$ standart sapması $ss=1.274$ ortanca değer 3.14, alınan en düşük değer 1, en yüksek değer 5’dir. Ortalama değer ve ortanca değer birbirine yakındır ve 5’li Likert tipi ölçek değerlendirmelerine göre ortalama bir değeri ifade eder; katılımcıların sistemli olma alt boyutunda orta düzeyde görüş belirttikleri görülmektedir.

Öğrencilerin sosyal kulüp uygulamalarının etkililiğini değerlendirme anketinin alt boyutlarından sürekli olmanın ortalaması $\bar{x} = 2.5$ standart sapması $ss=1.065$ ortanca değer 2.43, alınan en düşük değer 1, en yüksek değer 5’dir. Ortalama değer ve ortanca değer birbirine yakındır ve 5’li Likert tipi ölçek değerlendirmelerine göre ortalamanın altında bir değeri ifade eder; katılımcıların sürekli olma alt boyutunu ‘kısmen katılmıyorum’ yani az etkili şeklinde değerlendirdikleri görülmektedir.

Öğrencilerin sosyal kulüp uygulamalarının etkililiğini değerlendirme anketinin alt boyutlarından sorumluluğun ortalaması $\bar{x} = 2.96$, standart sapması $ss=1.330$ ortanca değer 3, alınan en düşük değer 1, en yüksek değer 5’dir. Ortalama değer ve ortanca değer birbirine yakındır ve 5’li Likert tipi ölçek değerlendirmelerine göre ortalama bir değeri ifade eder; katılımcıların sorumluluk alt boyutunda orta düzeyde görüş belirttikleri görülmektedir.

Öğrencilerin sosyal kulüp uygulamalarının etkililiğini değerlendirme anketinin toplam puanlarının ortalaması $\bar{x} = 2.90$, standart sapması $ss=1.092$, ortanca değer 2.97, alınan en düşük değer 1.03, en yüksek değer 4.97’dir. Ortalama değer ve ortanca değer birbirine yakındır ve 5’li Likert tipi ölçek değerlendirmelerine göre ortalama bir değeri ifade eder; katılımcıların anket toplam puanlarına göre orta düzeyde görüş belirttikleri görülmektedir.

4.2.2.Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Kulüp Uygulamalarının

Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri

Tablo 5. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Cinsiyet Değişkeni İçin Mann Whitney U Testi Tablosu

	Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	Sıralar Toplamı	U	z	p
Etkili olma	Erkek	156	263.41	41092.50	28846.500	-	.120
	Kız	404	287.10	115987.50		1.553	
	Toplam	560					
Sistemli olma	Erkek	156	266,04	41503.00	2925.,000		.188
	Kız	404	286.08	115577.00		-	
	Toplam	560				1.315	
Sürekli olma	Erkek	156	276.88	43193.00	30947.000		.742
	Kız	404	281.90	113887.00			
	Toplam	560					
Sorumluluk	Erkek	156	268.52	41888.50	29642.500	-.330	.274
	Kız	404	285.13	115191.50			
	Toplam	560					
Toplam	Erkek	156	266.74	41611.50	29365.500	1.094	.211
	Kız	404	285.81	115468.50		-	
	Toplam	560				1.251	

Tablo 5. incelendiğinde öğrencilerin sosyal kulüp uygulamalarının etkililiğini değerlendirme düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucunda alt boyutlarda ve toplam puanda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir.

4.2.3.Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Sosyal Kulüp

Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri

Tablo 6. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Anne Eğitim Durumu Değişkeni İçin Kruskal Wallis H Testi Tablosu

	Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	X^2	p	Anlamlı Fark
Etkili olma	İlkokul	352	285.24	2.928	.403	-
	Ortaokul	136	284.24			
	Lise	60	252.02			
	Üniversite	12	241.63			
	Toplam	560				
Sistemli olma	İlkokul	352	288.82	4.790	.188	-
	Ortaokul	136	277.65			
	Lise	60	250.48			
	Üniversite	12	218.88			
	Toplam	560				
Sürekli olma	İlkokul	352	283.36	9.429	.024	1-4*
	Ortaokul	136	297.11			2-4*
	Lise	60	247.86			2-3*
	Üniversite	12	171.75			
	Toplam	560				
Sorumluluk	İlkokul	352	285.60	4.713	.194	-
	Ortaokul	136	285.60			
	Lise	60	253.99			
	Üniversite	12	205.50			
	Toplam	560				
Toplam	İlkokul	352	286.46	4.803	.187	-
	Ortaokul	136	284.76			
	Lise	60	248.96			
	Üniversite	12	215.25			
	Toplam	560				

1=ilkokul, 2=ortaokul, 3=lise, 4=üniversite

Tablo 6. incelendiğinde, öğrencilerin sosyal kulüp uygulamalarının etkililiğini değerlendirme düzeylerinin annenin eğitim durumu değişkenine göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda sürekli olma alt boyutu haricinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark

bulunmadığı görülmektedir. Sürekli olma alt boyutunda anneleri üniversite mezunu olan öğrencilerin, anneleri ilkökul ve ortaokul mezunu olanlara kıyasla kulüp etkinliklerinin sürekli olma durumunu daha olumsuz değerlendirdikleri görülmektedir. Ayrıca anneleri lise mezunu olan öğrencilerin de, anneleri ortaokul mezunu olanlara kıyasla kulüp etkinliklerinin sürekli olma durumunu daha olumsuz değerlendirdikleri görülmektedir.

4.2.4. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Sosyal Kulüp

Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri

Tablo 7. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Baba Eğitim Durumu Değişkeni İçin Kruskal Wallis H Testi Tablosu

	Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	p	Anlamli Fark
Etkili olma	İlkokul	227	289,47	5.109	.164	-
	Ortaokul	154	275.72			
	Lise	151	283.54			
	Üniversite	28	21.,68			
	Toplam	560	227			
Sistemli olma	İlkokul		292.38	5.259	.154	-
	Ortaokul	154	281.87			
	Lise	151	271.99			
	Üniversite	28	222.54			
	Toplam	560				
Sürekli olma	İlkokul	227	275.91	4.544	.208	-
	Ortaokul	154	295.22			
	Lise	151	282.30			
	Üniversite	28	227.04			
	Toplam	560				
Sorumluluk	İlkokul	227	287.61	1.604	.659	-
	Ortaokul	154	279.45			
	Lise	151	276.72			
	Üniversite	28	248.98			
	Toplam	560				
Toplam	İlkokul	227	287.71	4.255	.235	-
	Ortaokul	154	282.03			
	Lise	151	279.13			
	Üniversite	28	221.05			
	Toplam	560				

Tablo 7. incelendiğinde, öğrencilerin sosyal kulüp uygulamalarının etkililiğini değerlendirme düzeylerinin annenin eğitim durumu değişkenine göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda hem toplam puanda hem de alt boyutlarda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir.

4.2.5. Öğrencilerin Aile Gelir Durumuna Göre Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri

Tablo 8. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Aile Gelir Durumu Değişkeni İçin Kruskal Wallis H Testi Tablosu

	Grup	N	$\bar{X}_{sıra}$	X^2	p	Anlamlı Fark
Etkili olma	0-1000TL	119	286.45	6.726	.081	-
	1000-2000TL	275	293.99			
	2000-3000TL	119	257.00			
	3000TL ve üzeri	47	245.98			
	Toplam	560				
Sistemli olma	0-1000TL	119	291.79	4.55	.226	-
	1000-2000TL	275	287.83			
	2000-3000TL	119	266.39			
	3000TL ve üzeri	47	244.74			
	Toplam	560				
Sürekli olma	0-1000TL	119	289.72	5.978	.113	-
	1000-2000TL	275	291.69			
	2000-3000TL	119	251.42			
	3000TL ve üzeri	47	265.28			
	Toplam	560				
Sorumluluk	0-1000TL	119	287.03	6.582	.087	-
	1000-2000TL	275	292.00			
	2000-3000TL	119	266.03			
	3000TL ve üzeri	47	233.34			
	Toplam	560				
Toplam	0-1000TL	119	288.33	6.466	.091	-
	1000-2000TL	275	293.01			
	2000-3000TL	119	257.18			
	3000TL ve üzeri	47	246.53			
	Toplam	560				

Tablo 8. incelendiğinde, öğrencilerin sosyal kulüp uygulamalarının etkililiğini değerlendirme düzeylerinin aile gelir durumu değişkenine göre değişiklik gösterip

göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda hem toplam puanda hem de alt boyutlarda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir.

4.2.6. Öğrencilerin Alanlarına Göre Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğini

Değerlendirme Düzeyleri

Tablo 9. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Alan Değişkeni İçin Kruskal Wallis H Testi Tablosu

	Grup	N	$\overline{x}_{sıra}$	X^2	p	Anlamlı Fark
Etkili olma	Sözel	140	28.,81	2.423	.298	-
	Eşit Ağırlık	236	287.41			
	Sayısal	184	265.31			
	Toplam	560				
Sistemli olma	Sözel	140	281.84	1.036	.596	-
	Eşit Ağırlık	236	287.10			
	Sayısal	184	271.02			
	Toplam	560				
Sürekli olma	Sözel	140	289.01	1.715	.424	-
	Eşit Ağırlık	236	270.05			
	Sayısal	184	287.43			
	Toplam	560				
Sorumluluk	Sözel	140	291.86	.993	.609	-
	Eşit Ağırlık	236	278.50			
	Sayısal	184	274.43			
	Toplam	560				
Toplam	Sözel	140	290.19	1.057	.590	-
	Eşit Ağırlık	236	281.60			
	Sayısal	184	271.71			
	Toplam	560				

Tablo 9 incelendiğinde, öğrencilerin sosyal kulüp uygulamalarının etkililiğini değerlendirme düzeylerinin alan değişkenine göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda hem toplam puanda hem de alt boyutlarda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir.

4.2.7.Öğrencilerin Sınıf Seviyelerine Göre Sosyal Kulüp Uygulamalarının

Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri

Tablo 10. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Sınıf Seviyesi Değişkeni İçin Kruskal Wallis H Testi Tablosu

	Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	X^2	p	Anamlı Fark
Etkili olma	9.Sınıf	167	310,5	14.933	,002	1-2*
	10.Sınıf	180	249.91			1-3*
	11.Sınıf	115	266.08			2-4*
	12.Sınıf	98	302.06			
	Toplam	560				
Sistemli olma	9.Sınıf	167	303.12	11.678	,009	1-2*
	10.Sınıf	180	250.48			4-2*
	11.Sınıf	115	274.71			
	12.Sınıf	98	303.88			
	Toplam	560				
Sürekli olma	9.Sınıf	167	307.94	12.855	,005	9-10*
	10.Sınıf	180	256.20			9-11*
	11.Sınıf	115	259.17			12-10*
	12.Sınıf	98	303.39			12-11*
	Toplam	560				
Sorumluluk	9.Sınıf	167	301.60	10.811	,013	10-9*
	10.Sınıf	180	251.89			10-12*
	11.Sınıf	115	274.47			
	12.Sınıf	98	304.16			
	Toplam	560				
Toplam	9.Sınıf	167	308.78	15.220	,002	
	10.Sınıf	180	249.17			
	11.Sınıf	115	266.44			
	12.Sınıf	98	306.35			
	Toplam	560				

1=9.Sınıf, 2=10. Sınıf, 3=11.Sınıf, 4=12.Sınıf

Tablo 10 incelendiğinde, öğrencilerin sosyal kulüp uygulamalarının etkililiğini değerlendirme düzeylerinin sınıf seviyesi değişkenine göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda hem toplam puanda hem de dört alt boyutta gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu görülmektedir.

Kruskal Wallis testinin sağladığı ikili karşılaştırmalara baktığımızda, etkili olma alt boyutunda, 9. Sınıfların 10. ve 11. Sınıflara kıyasla kulüp etkinlikleri daha olumlu değerlendirdikleri görülmüştür. Ayrıca 12. Sınıfların da 10. Sınıflara kıyasla kulüp etkinlikleri daha olumlu değerlendirdikleri görülmüştür. Sistemli olma alt boyutunda, 12. ve 9. Sınıfların, 10. Sınıflara kıyasla kulüp etkinlikleri daha olumlu yani sistemli şeklinde değerlendirdikleri görülmüştür. Sürekli olma alt boyutuna baktığımızda, 9. ve 12. Sınıfların 10. ve 11. Sınıflara kıyasla kulüp etkinlikleri daha olumlu yani sürekliliğin var olduğu şeklinde değerlendirdikleri görülmüştür. Son alt boyut olan sorumluluğa baktığımızda, yine, 9. ve 12. Sınıfların 10. ve 11. Sınıflara kıyasla kulüp etkinlikleri daha olumlu değerlendirdikleri, yani daha yüksek düzeyde sorumluluk aldıklarını belirttikleri görülmüştür. Bu nedenle okula yeni başlayan öğrencilerin sosyal kulüp çalışmalarına katılmaya daha hevesli olduğu, son sınıf öğrencilerinin de sınav heyecanı ve kaygısını azaltmak ve stres atmak için çalışmalara daha fazla katıldıkları söylenebilir.

4.2.8.Öğrencilerin Öğretim Türüne Göre Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri

Tablo 11. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Öğretim Türü Değişkeni İçin Mann Whitney U Testi Tablosu

	Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	Sıralar Toplamı	U	z	p
Etkili olma	Tam Gün	420	285.86	120061.00	27149,000	-1.358	.174
	İkili Öğretim	140	264.42	37019.00			
	Toplam	560					
Sistemli olma	Tam Gün	420	284.39	119442.50	27767,500	-.986	.324
	İkili Öğretim	140	268,84	37637.50			
	Toplam	560					
Sürekli olma	Tam Gün	420	282.66	118717.00	28493,000	-.548	.584
	İkili Öğretim	140	274.02	38363.00			
	Toplam	560					
Sorumluluk	Tam Gün	420	287.59	120788.00	26422,000	-1.804	.071
	İkili Öğretim	140	259,23	36292.00			
	Toplam	560					
Toplam	Tam Gün	420	285.04	119717.00	27493,000	-1.150	.250
	İkili Öğretim	140	266.88	37363.00			
	Toplam	560					

Tablo 11. incelendiğinde, öğrencilerin sosyal kulüp uygulamalarının etkililiğini değerlendirme düzeylerinin öğretim türü değişkenine göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucunda hem toplam puanda hem de alt boyutlarda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir.

4.2.9. Öğrencilerin Okul Türüne Göre Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri

Tablo 12. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Okul Türü Değişkeni İçin Kruskal Wallis H Testi Tablosu

	Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	X^2	p	Anlamlı Fark		
Etkili olma	Anadolu Lisesi	143	271.34	3.757	,289	-		
	Teknik Lise	135	303.84					
	İmam Hatip Lisesi	142	275.63					
	Kız Meslek Lisesi	140	272.29					
	Toplam	560						
Sistemli olma	Anadolu Lisesi	143	284.07	1.931	,587	-		
	Teknik Lise	135	293.69					
	İmam Hatip Lisesi	142	277.16					
	Kız Meslek Lisesi	140	267.53					
	Toplam	560						
Sürekli olma	Anadolu Lisesi	143	256.47	9.295	,026	1-2*		
	Teknik Lise	135	312.75				4-2*	
	İmam Hatip Lisesi	142	284.89					
	Kız Meslek Lisesi	140	269.49					
	Toplam	560						
Sorumluluk	Anadolu Lisesi	143	25.88	12.872	,005	1-2*		
	Teknik Lise	135	322.63				3-2*	
	İmam Hatip Lisesi	142	267.63					4-2*
	Kız Meslek Lisesi	140	275.01					
	Toplam	560						
Toplam	Anadolu Lisesi	143	267.67	5.207	,157	-		
	Teknik Lise	135	307.29					
	İmam Hatip Lisesi	142	278.21					
	Kız Meslek Lisesi	140	270.09					
	Toplam	560						

1=Anadolu Lisesi, 2=Teknik Lise, 3=İmam Hatip Lisesi, 4=Kız Meslek Lisesi

Tablo 12. incelendiğinde, öğrencilerin sosyal kulüp uygulamalarının etkililiğini değerlendirme düzeylerinin okul türü değişkenine göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda alt boyutlardan sürekli olma ve sorumlulukta gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu görülmektedir.

Kruskal Wallis testinin sağladığı ikili karşılaştırmalara baktığımızda, sürekli olma alt boyutunda, teknik lise öğrencileri Anadolu lisesi ve kız meslek lisesi öğrencilerine kıyasla kulüp etkinliklerinin sürekliliğini daha olumlu değerlendirdikleri görülmüştür. Sorumluluk alt boyutunda ise, teknik lise öğrencilerinin diğer bütün okullara kıyasla daha yüksek düzeyde sorumluluk aldıklarını belirttikleri görülmüştür. Bu nedenle Teknik lisede öğrenim gören öğrencilerin teknik derslerin yoğunluğundan uzaklaşmak için sosyal kulüp çalışmalarına yönelmelerinin onları genel anlamda rahatlattıkları söylenebilir.

4.2.10.Öğrencilerin Kulübe Katılım Süresine Göre Sosyal Kulüp

Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri

Tablo 13. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Kulübe Katılım Süresi Değişkeni İçin Kruskal Wallis H Testi Tablosu

	Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	X^2	p	Anlamlı Fark
Etkili olma	1 Yıl	425	269.27	11.344	,010	1-4*
	2 Yıl	62	294.76			
	3 Yıl	42	318.26			
	4 Yıl	31	354.73			
	Toplam	560				
Sistemli olma	1 Yıl	425	268.29	13.345	,004	1-3*
	2 Yıl	62	294.52			
	3 Yıl	42	326,50			
	4 Yıl	31	357.56			
	Toplam	560				
Sürekli olma	1 Yıl	425	270.37	7.993	,046	1-4*
	2 Yıl	62	298.81			
	3 Yıl	42	315.73			
	4 Yıl	31	335.03			
	Toplam	560				
Sorumluluk	1 Yıl	425	272.84	8.054	,045	1-4*
	2 Yıl	62	277.68			
	3 Yıl	42	312.46			
	4 Yıl	31	347.89			
	Toplam	560				
Toplam	1 Yıl	425	269.05	12.338	,006	1-3*
	2 Yıl	62	292.35			
	3 Yıl	42	321.35			
	4 Yıl	31	358.47			
	Toplam	560				

1=1 yıl, 2=2 yıl, 3=3 yıl, 4=4 yıl

Tablo 13. incelendiğinde, öğrencilerin sosyal kulüp uygulamalarının etkililiğini değerlendirme düzeylerinin kulübe katılım süresi değişkenine göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda hem toplam puanda hem de tüm alt boyutlarda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu görülmektedir.

Kruskal Wallis testinin sağladığı ikili karşılaştırmalara baktığımızda, 4 yıldır kulüp etkinliklerine katılanların tüm alt boyutlarda ve toplam puanda 1 yıldır kulüp etkinliklerine katılanlara kıyasla daha olumlu değerlendirmelerde buldukları görülmektedir. Sistemli olma alt boyutunda ayrıca 3 yıldır kulüp etkinliklerine katılanların 1 yıldır kulüp etkinliklerine katılanlara kıyasla daha olumlu değerlendirmelerde buldukları görülmektedir. Sorumluluk alt boyutunda, 4 senedir kulüp etkinliklerine katılanların 2 senedir katılanlardan da daha olumlu değerlendirmelerde buldukları görülmektedir. Toplam puanlarda ise 4 yıldır kulüp etkinliklerine katılanlara ek olarak 3 yıldır katılanların da 1 yıldır katılanlara kıyasla daha olumlu değerlendirmelere sahip olduğu görülmektedir. Katılım yılı arttıkça değerlendirmeler daha olumlu hale gelmiştir. Bu verilerle değerlendirme yapıldığında sosyal kulüp çalışmalarında daha uzun süre görev alan öğrencilerin daha az süre görev alan öğrencilere göre süreci daha olumlu gördükleri söylenebilir.

4.2.11.Öğrencilerin Kulüp Değişirme Durumlarına Göre Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri

Tablo 14. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Kulüp Değişirme Değişkeni İçin Mann Whitney U Testi Tablosu

	Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	Sıralar Toplamı	U	z	p
Etkili olma	Değiştirmiş	277	261.82	72523.50	34020.500	-	,007
	Değiştirmemiş	283	298.79	84556.50			
	Toplam	560					
Sistemli olma	Değiştirmiş	277	266.60	73849.50	35346.500	-	,044
	Değiştirmemiş	283	294.10	83230.50			
	Toplam	560					
Sürekli olma	Değiştirmiş	277	266.66	73864.50	35361.500	-	,045
	Değiştirmemiş	283	294.05	83215.50			
	Toplam	560					
Sorumluluk	Değiştirmiş	277	267.87	74200.50	35697.500	-	,067
	Değiştirmemiş	283	292.86	82879.50			
	Toplam	560					
Toplam	Değiştirmiş	277	263.61	73021.00	34518.000	-1.83	,015
	Değiştirmemiş	283	297.03	84059.00			
	Toplam	560					
						2.444	

Tablo 14. incelendiğinde, öğrencilerin sosyal kulüp uygulamalarının etkililiğini değerlendirme düzeylerinin kulüp değiştirme değişkenine göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney testi sonucunda sorumluluk alt boyutu dışında hem toplam puanda hem de diğer alt boyutlarda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu görülmektedir. Etkili olma, sürekli olma, sistemli olma ve toplam puanda kulüp değiştirmemiş olanların değiştirmiş olanlara kıyasla daha olumlu değerlendirmelerde buldukları görülmüştür. Bu veriler değerlendirildiğinde bir kulüpte sürekli olmak ve devamlılığını sağlamak kulüp çalışmalarının etkililiğini ve öğrencilerin duruma olan bakış açısını olumlu yönde değiştirdiği söylenebilir.

4.2.12. Öğrencilerin Kulübe Katılmayı İsteme Durumlarına Göre Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğini Değerlendirme Düzeyleri

Tablo 15. Öğrencilerin Sosyal Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Görüş Düzeylerinin Kulübe Katılma İsteği Değişkeni İçin Mann Whitney U Testi Tablosu

	Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	Sıralar Toplamı	U	z	p
Etkili olma	İstekli	476	294.34	140108.00	13402.000	-4.821	,000
	İsteksiz	84	202.05	16972.00			
	Toplam	560					
Sistemli olma	İstekli	476	294.18	140031.00	13479.000	-4.769	,000
	İsteksiz	84	202.96	17049.00			
	Toplam	560					
Sürekli olma	İstekli	476	291.37	138693.50	14816.500	-3.790	,000
	İsteksiz	84	218.89	18386.50			
	Toplam	560					
Sorumluluk	İstekli	476	294.47	140165.50	13344.500	-4.882	,000
	İsteksiz	84	201.36	16914.50			
	Toplam	560					
Toplam	İstekli	476	294.76	140304.00	13206.000	-4.964	,000
	İsteksiz	84	199.71	16776.00			
	Toplam	560					

Tablo 15. incelendiğinde, öğrencilerin sosyal kulüp uygulamalarının etkililiğini değerlendirme düzeylerinin kulübe katılmayı isteme durumu değişkenine göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney testi sonucunda hem toplam puanda hem de bütün alt boyutlarda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu görülmektedir. Etkili olma, sürekli olma, sistemli olma, sorumluluk alt boyutları ve toplam puanda kulübe katılmaya istekli olanların isteksiz olanlara kıyasla daha olumlu değerlendirmelerde buldukları görülmüştür. Doğal olarak sosyal kulüp çalışmalarına kendi isteği ile katılanların diğer koşullarda bu çalışmalara katılanlardan daha olumlu düşünmesinin normal olduğu söylenebilir.

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularına dayalı olarak sonuç, tartışma ve öneriler kısmı yer almaktadır.

5.1 Sonuç

Okullarda sosyal kulüplerin yapısı ve etkililiğinin ne düzeyde olduğunun araştırıldığı bu çalışmada istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Liselerde uygulanan sosyal kulüp çalışmalarında öğrencilerin tüm alt boyutlarda ve toplamda yapılan etkinlikleri orta düzeyde değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Karaköy (1995) de yapmış olduğu çalışmada ise eğitici kollardan öğrencilerin orta düzeyde yararlandıkları sonucuna ulaşırken Timurlenk (1998) de araştırmasında okul yöneticileri ve kol rehber öğretmenlerinin eğitici çalışmaların ‘‘pek etkili olmadığını’’, ama çok etkili olması gerektiği görüşünde olduklarını, ortaya çıkarmıştır. Çakıroğlu (1998) yaptığı çalışmada eğitici kollarda fiziki imkân ve malzeme yönünde yeterli olmadığı, toplantıların öğrencilere bilgi/beceri kazandırmadığı, toplantıların demokratik usullerle yapılmadığı, öğrencilerin aktifleşmediği, sonuçta eğitici kollarda amacına uygun çalışmadıklarını ifade etmektedir. Buradan da anlaşılan öğrencilerin bu kulüplerde orta düzey ve bu düzeyin altında görüş belirtmelerine karşın bir kısım öğrenci bu çalışmaların olumlu olmasını istemekte ve bir kısım öğrencide amacına ulaşmadığını söylemektedir.

Liselerde sosyal kulüp çalışmalarının cinsiyet değişkenine göre analiz edildiğinde iki grup arasında sosyal kulüp uygulamalarına yönelik görüşlerinde farklılık görülmemiştir. Bu analiz sonucuna göre, sosyal kulüp çalışmalarına yönelik görüşlerin öğrencilerin cinsiyetlerine göre değişmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Liselerde öğrencilerin annelerinin ve babalarının eğitim durumunun sosyal kulüp çalışmalarının etkililiği incelendiğinde anlamlı farklar bulunmamıştır. Ancak anne eğitim düzeyinin sürekli olma alt boyutunda anlamlı farkların olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin annelerin eğitim durumunun daha iyi olması sosyal kulüp

çalışmalarının etkililiğinin sürekli olma durumuna ilişkin görüşlerini daha olumsuz etkilediği görülmüştür.

Öğrencilerin ailelerinin gelir durumlarının okullarda sosyal kulüp çalışmalarının etkililiği üzerinde incelendiğinde herhangi bir anlamlı farkın olmadığı saptanmıştır.

Liselerde öğrenciler sosyal kulüp çalışmalarında okudukları alan değişkenine göre incelendiğinde de anlamlı farklar bulunamamıştır. Öğrencilerin sayısal, sözel, eşit ağırlık ve dil bölümlerini seçmelerinin sosyal kulüplerin etkililiğini üzerinde anlamlı farkların olmadığı görülmektedir.

Okullarda öğrencilerin sınıf seviyelerinin sosyal kulüplerde etkililiği ne seviyede değiştirdiği incelendiğinde incelenen dört alt grupta anlamlı farklar olmamasına karşın ikili yapılan karşılaştırmalara göre okula başlayan ve okuldan mezun olacak seviyede olan sınıfların kulüp etkinliklerini daha olumlu karşıladıkları görülmüştür. Dokuzuncu Sınıfların onuncu ve on birinci sınıflara kıyasla kulüp etkinlikleri daha olumlu değerlendirdikleri görülmüştür. Okula yeni başlayan öğrencilerin sosyal kulüp çalışmalarında bulunması okula uyum sürecini de hızlandırması açısından önem arz etmekte olduğu düşünülebilir. Onikinci sınıflarında onuncu sınıflara kıyasla kulüp etkinliklerini olumlu değerlendirdikleri söylenebilir. Dokuzuncu ve onikinci sınıf öğrencileri onuncu ve onbirinci sınıf öğrencilerine kıyasla etkinlikleri daha yüksek düzeyde olumlu buldukları ve sorumluluk alma alt boyutunu daha olumlu değerlendirmişlerdir.

Öğretim türü değişkenine göre sosyal kulüplerin etkililiği değerlendirildiğinde de anlamlı farkların bulunmadığı söylenebilir. Okullarda tam gün ve yarım gün uygulamalarının zaman açısından öğrencinin etkinliklere katılabilmesini olumsuz etkilemeyeceği söylenebilir.

Liselerde öğrencilerin sosyal kulüp çalışmalarında okulların türleri üzerinden değerlendirme yapıldığında anlamlı farkların olduğu görülmüştür. Teknik Lise öğrencileri Anadolu Lisesi ve Kız Meslek Lisesi öğrencilerine kıyasla etkinliklerin sürekliliğini daha olumlu değerlendirmişlerdir. Sosyal etkinliklerin sorumluluk boyutunda ise teknik lise öğrencileri diğer lise öğrencilerine kıyasla daha yüksek düzeyde sorumluluk almakta oldukları görülmüştür.

Okullarda öğrencilerin kulübe katılım değişkeni değerlendirildiğinde anlamlı farkların olduğu görülmüştür. Sorumluluk alt boyutunda 4 senedir etkinliklere katılanların 2 senedir katılanlardan daha olumlu değerlendirmelerde buldukları 3

yıldır etkinliklere katılanların da 1 yıldır katılanlara kıyasla daha olumlu değerlendirmelere sahip olduğu görülmüştür. Buradan da anlaşılacağı gibi kulüp çalışmalarına katılım süresi, yılı arttıkça değerlendirmede olumlu bir artış olduğu bilgisine ulaşılabilir.

Kulüp değiştirme değişkenine göre değerlendirme yapıldığında da kulüp değiştiren öğrencilerin değiştirmeyen öğrencilere göre daha olumlu değerlendirmelerde bulunduğu, kulüp değiştirildiğinde sosyal kulüplerin etkililiğinin olumsuz yönde değişebileceği söylenebilir.

Öğrencilerin sosyal kulüplere kendi isteğine göre katılma değişkenine göre değerlendirildiğinde öğrenci kendi isteğine göre etkinliklere katılıyorsa kendi isteğine göre katılmayan öğrencilere kıyasla etkinliklere daha istekli ve daha olumlu baktığı şeklinde yorumlanabilir.

5.2 Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayanılarak okullarda sosyal kulüplerin etkililiğini, verimliliğini arttırabilmek için okul yöneticilere öğretmenlere velilere ve öğrencilere aşağıda belirtilen konular önerilebilir.

Sosyal kulüp çalışmaları amacına uygun halde yapıldığında öğrencilerin gelişimi üzerinde etkileri olumlu yönde olmaktadır. Bu nedenle sosyal kulüp çalışmalarını etkileyecek olan paydaşların işlevselliğini arttıracak tedbirleri almak önemli olacaktır. Sosyal kulüp çalışmaları ile ilgili velilere öğrencilere ve öğretmenlere seminerler vermek yararlı olacaktır.

Öğrencilerin sosyal kulüp çalışmalarında kendi ilgi ve isteklerinin önemli olması önemli olduğu kadar bu çalışmaları kendilerinin yapması sağlanmalıdır. Çalışmada öğretmenlerin öğrencilere etkinliği bizzat yapan değil de, rehberlik yapan yol gösteren konumunda bulunması önemli olabilir.

Sosyal kulüp çalışmaları okullarda öğrencilerin hem eğlendikleri hem de öğrendikleri birçok öğrenci için sıkıcı olmayan alanlardır. Bu nedenle sosyal kulüp çalışmalarında öğrencilere verilecek olan etkinlikleri düzenlerken programların eğlendirici ve nitelikli olmasına dikkat edilmelidir. Bu duruma dikkat ederek öğrencilerin sosyal kulüp çalışmalarına katılımı arttırılabilir.

Eğitim programı hazırlanırken informal öğrenmeleri sağlayan örtük programlar kullanmak daha verimli olacaktır. Okullarda sosyal etkinliklerin yapılması için kullanılan bu programlar kurum kültürü oluşturması açısından önemli olabilir.

Öğrencilerin sosyal kulüplere katılması sağlanmalıdır. Katılımın sağlanması dışında kulüpte kalıcı olması ve etkinlikler içerisinde bulunmaları etkinliğin hedeflenen amaçlara ulaşması açısından önemli olabilir.

Öğrenciler ilgi ve ihtiyaçlarına göre kulüpleri seçtikten sonra diğer yıllarda tabi ki kulüp değişikliği yapabilirler. Ancak faaliyette buldukları kulüpte kalmaları ve sonraki yıllarda etkinliklere devam etmeleri kulübe olan hâkimiyetlerini ve alışkanlıklarını olumlu etkilemesi açısından iyi ve önemli olabilir.

Sosyal kulüp çalışmalarının okullarda her sınıf seviyesinde bulunan öğrencilere hitap edebilmesi önemli olacaktır. Okula yeni başlayan öğrencilerin okula uyum sürecini hızlandırması için yapılacak etkinlikler önemli olmalıdır. Öğrencilerin her sınıf seviyesinde bu çalışmalara katılmaları onları tekdüze bir eğitimden uzaklaştırıp farklı alanlarda da gelişimleri açısından önemli olabilir.

Sosyal kulüp çalışmaları tasarlanırken, akademik başarıya odaklı eğitim veren okulların teknik eğitim veren okullara göre etkinlikleri daha olumsuz bulması sebebiyle bu okul türlerinde yapılacak olan faaliyetlerin niteliğini değiştirmek önemli olabilir. Okul türüne göre tasarlanan sosyal faaliyetlerin daha verimli olacağı söylenebilir.

Sosyal kulüp çalışmalarının en önemli paydaşlarından biri olan öğretmenlerin de bu konu ile ilgili görüş ve önerilerini almak programların istenilen seviyelerde uygulanmasını sağlayabilir.

Yurt dışında yapılmış olan sosyal kulüp çalışmaları, ders dışı eğitim ve rekreasyon çalışmalarının etkililiği ile ülkemizde yapılan çalışmaların etkililiği karşılaştırılarak uygulamalar arasındaki ilişkiler ortaya konulabilir.

KAYNAKÇA

AKAY, S.(2012), Öğretmenlerin Sosyal Kulüp Çalışmalarına Yönelik Tutumları Ve Bu Çalışmalarda Karşılaşılan Sorunların İncelenmesi Yüksek Lisans Tezi Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

AKBABA, Toper: (2004), Cumhuriyet Döneminde Program Geliştirme Çalışmaları, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı 54-55, Ağustos- Eylül

AKYÜZ, Yahya: (1999), Türk Eğitim Tarihi, İstanbul, Alfa Yayınları.

ANDERSON, T. (2002). Revealing The Hidden Curriculum of E-Learning, *Current Perspectives in Applied Information Technologies, Volume I: Distance Learning, Greenwich, CT: Information Age Publishing* Bakır, M. (1993), “Rekreasyon”, Marmara Üniversitesi, Beden Eğitimi Ve Spor yüksekokulu, İstanbul

ARSLANTAŞ, Ö (1989) İlkokullarda Eğitici kol Çalışmalarında Karşılaşılan Sorunlar (Yayınlanmış Yüksek lisans Tezi) Adana, Çukurova Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü

BACANLI, T (2012),Sosyal Beceri Eğitimi , Pegem Akademi Yayınları Ankara

BOŞTAN, İdris: (1992), Osmanlı Bahriyesinde Modernleşme Hareketleri I - Tersanede Büyük Havuz İnşası (1794-1800) 150. Yılında Tanzimat, Ankara

BLOMFIELD, C. ve Barber, B. (2010). Astralian Adolescents’ Extracurricular Activities Participation and Positive Development: is The Relationship Mediated By Peer Attributes, *Australian Journal of Educational ve Developmental Psychology, Vol: 10, pp: 114-128*

BİNBAŞIOĞLU, Cavit. İlk ve Orta Dereceli Okul Öğretmenleri İçin Öğretimde İlke, Yöntem ve Teknikler. Kadioğlu Matbaası, Ankara, 1994

- BİNBASIOĞLU, C., 2000, “**Okulda Ders Dışı Etkinlikler**”, MEB Yayınları, İstanbul
- ÇAKIROĞLU, H (1998) *Rekreasyon Beden Eğitimi dersi ve Diğer Dersler Açısından Okullarda Ders Dışı Faaliyetlerin Durumu Eğitsel Kollar ve Fonksiyonları (Yayınlanmış Yüksek lisans Tezi) İstanbul Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*
- CUSHMAN, V. W. (1937). Extra – Curricular Activities, *The American Journal of Nursing, Vol. 37, No. 3.*
- CÜCELOĞLU, D, (1997). *İnsan ve Davranışı Psikolojinin Temel Kavramları Yedinci basım. İstanbul: Remzi Kitapevi*
http://www.psikoterapistim.org/sosyal_ogrenme_kurami_Albert_Bandura.htm
 12.01.2015
- ÇAVUŞ, Şahin: (1995), *İlköğretim Okulları 1. Kademedede (İlkokullarda) Eğitici Kol Çalışmalarının Yeterliliği Üzerine Bir Araştırma, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.*
- ÇELİK, V. (2011). *Eğitimsel Liderlik*, Pegem Akademi Yayıncılık, 5. Baskı
- ÇETİN, M. (1998). *Eğitim Yönetimi Açısından İlköğretim Okullarında Takım Çalışması*, Alfa Yayıncılık, İstanbul
- DURUHAN, K ve Demir: (2005). *Resmi ve Özel ilköğretim okullarındaki eğitici kol çalışmalarının amaçlarına ulama düzeyine ilişkin öğrenci görüşleri (Kayseri ili Örnekleme)*, Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi, 2005/2.
- EKMEKÇİ, Aslı: (2006), *İlköğretim Okulları 1. Kademe Eğitici Kol Çalışmalarının Yeterlilik Düzeyi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı, Zonguldak.

ERDEN, M. (1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Alkım Yayınevi.

ERICKSON, R. J. (1966). The Sponsorship of Extracurricular Activities in Southern Desegregated High Schools, US Department Of Health, Education ve Welfare Office Of Education

EROĞLU, E.(2008) . ilköğretim Okullarındaki Sosyal Kulüp Çalışmalarında Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri Yüksek Lisans Tezi Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

GÜNDÜZ, H (1997) Eğitici Kol Çalışmalarının Etkililiği İle İlgili Öğretmen ve Yönetici Görüşleri (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)Ankara Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

GÜNEŞ, Y (2013). Meslek Liselerinde, Sosyal Etkinliklere Okul Yöneticilerinin Yaklaşımı Yüksek Lisans Tezi Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Ve Denetimi

HAFFERTY, F. W. (1998). Beyond Curriculum Reform: Confronting Medicine's

KAF HASIRCI, Ö. (2005). İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersinde Görsel Öğrenme Stiline Göre Düzenlenen Öğretimin Öğrencilerin Akademik Başarı ve Kalıcılığına Etkisi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Adana

KARAKOYUN, Y (2011), İlköğretim Öğretmenlerinin, Kulüp Faaliyetlerine ilişkin Tutumları ile Empatik Eğilimleri Arasındaki İlişki ,Yüksek Lisans Tezi Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

- KARAKÖY, F (1995) İlköğretim Okullarında Eğitsel Kol Çalışmaları(Yayınlanmış Yüksek lisans Tezi) Ankara Hacettepe Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü
- KARATAŞ, Süleyman: (2002), Batılılaşma Döneminde Ders Program Değişimi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- KARAKUÇÜK, S. (1995), "*Rekreasyon*", Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu, Ankara.
- KARAKÜÇÜK, S. (1999), "*Okul Yöneticilerinin Ders Dışı Etkinliklere Yaklaşımları*", Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt:4 Sayı:3, Ankara.
- KARASAR, N. (2000). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayıncılık
- KARSLI, M.D., 2006, "Etkili Okul Yöneticiliği", Morpa Kültür Yayınları, İstanbul
- KOÇINALI, A. (2008). Kocaeli İli Gebze İlçesindeki Endüstri Meslek Liselerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Eğitsel Kulüplere Bakışı, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi
- KODAMAN, Bayram: (1991), Abdülhamit Devri Eğitim Hareketleri, Ankara Türk Tarih Kurumu Basımevi
- KILBAŞ, S. (2001), "*Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme*", Anaca Yayınları, Adana.

- KIRDAR, Ali: (2002), İlköğretim Okulları 1. Kademedeki Eğitici Kol Çalışmalarının Yeterlilik Düzeyi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- KRAUS, R.G. (1985), “*Rekreation Program Planning Today*”, Scot Foresman And Company, London.
- MCCONEL, T.r.: (1959), General Nature Of Development Educational sychology,Englewood Cliffs Prentice-Hall, Inc
mebk12.meb.gov.tr/.../04093517_28041715_sosyalbecerktap20112012
- MEB. (2006). *İlköğretim Programları (1-5. Sınıflar)*, Pegem Yayınevi, Ankara.
- MEB, (2010). Millî Eğitim Bakanlığı, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 18. Millî Eğitim şura Kararları, Tebliğler Dergisi
- ONAY, İhsan. (2012)“İlköğretim Okullarındaki Eğitsel Kulüp Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Öğrenci – Öğretmen – Veli ve Yönetici Görüşlerinin Değerlendirilmesi”Yayımlanmış Yüksek Lisans tezi,19 Mayıs Üniversitesi Samsun
- OĞUZ, O. Oktay, A. Ayhan, H. (2010). *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*, Pegem Akademi Yayıncılık, 2. Baskı.
- OZANKAYA, Ö. (1981), “*Toplumbilim Terimleri Sözlüğü*”, 2. Baskı, Tdk Yayını, Ankara Özenci Saim, İlköğretimde Eğitici Öğrenci Sosyal Kol Çalışmalarının Durumu, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1997.
- ÖZGÜVEN, Ğ. E. (1999). *Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, PDREM Yayınları, Ankara
- PASSMORE, A, French, D. (1998), “The relationship between leisure and mental healthin adolescents”, Presented at 1st International Conference on Child and Adolescent Mental Health, Hong Kong, June 1998.

SENEMOĞLU, N, (1998). Gelişim, Öğrenme, Öğretim. Ankara: Özsen basımevi
http://www.psikoterapistim.org/sosyal_ogrenme_kurami_Albert_Bandura.htm
 22.03.2015

STOKE, H. W, Lowbeer, H. Capelle,J (1967), “Okul Programları Reformu Ve
 Eğitimin Geliştirilmesi”, Oecd Raporu, Meb Yayını, Ankara

ŞAHAN, Gülsün: (1995), İlköğretim Okullarında Eğitici Çalışmaların
 Değerlendirilmesi(Ankara İli Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans
 Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ŞİŞMAN, M. (2002). Eğitimde mükemmellik arayışı: Etkili okullar. Ankara:
 PegemA.
[http://sosyaldergi.usak.edu.tr/Makaleler/1942633973_201001makale10.p
 df](http://sosyaldergi.usak.edu.tr/Makaleler/1942633973_201001makale10.pdf)) 10.02.2015

TAYMAZ Haydar Teftiş Kavramlar İlkeler Yöntemler Ankara Gül Yayınevi ve
 Dağıtım Merkezi 1978.

TETİK,V (2008). Genel Liselerde Sosyal Etkinliklerin Uygulanmasında
 Okul Yöneticilerinin etkililiği Yüksek Lisans tezi Yeditepe Üniversitesi
 Sosyal Bilimler Enstitüsü

TEZCAN, M. (2003). Gizli Müfredat Eğitim Sosyolojisi Açısından Bir Kavram
 Çözümlemesi, *Tebliğler Dergisi*, cilt:1, Sayı:1

TİMURLENK, Mustafa: (1988), İlköğretim Okullarında Eğitsel Kol Etkinliklerinin Yönetimi (Kars Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

TYLER, R. W (1949). *Basic Principle of Curriculum and Instruction*.

<http://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/23022012131839%C4%B0nternet%20%C3%B6rne%C4%B1.pdf> 22.01.2015

UZ BAŞ (2010). Sınıf Temelli Bir Sosyal Beceri Eğitimi Programının İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Güvenlik Ve Saldırganlık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi (makale)

mebk12.meb.gov.tr/.../04093517_28041715_sosyalbecerkitap20112012

VALLANCE, E. (2010). *Hiding The Hidden Curriculum: An Interpretation of The Language of Justification In Nineteenth – Century Educational Reform*, Blackwell Publishing on Behalf of the Ontario Institute For Studies in Education/University of Toronto

YANGIN: ve Dindar, H. (2010). İlköğretim Okullarında Örtük Programın Varlığına İlişkin Bir Araştırma (Türkiye: Siirt İli Örneği), Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, cilt: 30, Sayı: 3, 1017-1038 Yüksel: (2002). Yüksek Öğretimde Eğitim – Öğretim Faaliyetleri ve Örtük Program, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: XV, Sayı:1.

YÜKSEL: (2004). Örtük Program (Eğitimde Saklı Uygulamalar), Nobel Yayıncılık, Ankara

-(1739 Sayılı Mili Eğitim Temel Kanunu)

-13.05.2005.Şubat 2005 Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği

EKLER**Ek1: Okullarda Sosyal Kulüplerin Yapısı ve Etkililiğinin Değerlendirilmesine ilişkin Öğrenci Anket Formu****Ek1: Okullarda Sosyal Kulüplerin Yapısı ve Etkililiğinin Değerlendirilmesine ilişkin Öğrenci Anket Formu****Sevgili Öğrenciler,**

Bu anketi doldurmanızın amacı; sizlerin okullarda yapmış olduğunuz sosyal kulüp çalışmalarınızın, sizin istediğiniz şekilde ve yönetmelikteki kurallara uygun olarak işleyip işlemediğini tespit etmektir. Bu formda vereceğiniz cevaplar bilime katkı sağlayacak ve sizlerin daha iyi bir eğitim görmeye yardımcı olacaktır.

Aşağıda sosyal kulüplere bakışınızı içeren değişik maddelere yer verilmiştir. Her bir maddeyi tek tek okuyarak, maddenin size ne ölçüde uygun olduğuna karar veriniz. Lütfen işaretli ifade bırakmayınız ve size verilen ölçek üzerinde herhangi bir kimlik bilgisi yazmayınız. Daha sonra sizin düşüncenize en uygun seçeneği formun sağ tarafındaki kutucuklardan sadece bir tanesini çarpı (X) işareti ile işaretleyiniz.

Bilime yaptığınız katkıdan dolayı hepimize teşekkür eder derslerinizde başarılar dilerim.

Mehmet GÖEBAKAN
Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim
Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetim Ve
Denetimi Tezli Yüksek Programı
Yüksek Lisans Öğrencisi

Okul Adı:

Cinsiyeti: Erkek-( ) Kız-( )

Annenin öğrenim durumu: İlkokul( ) Ortaokul( ) Lise( ) Üniversite( )

Babanın öğrenim durumu: İlkokul( ) Ortaokul( ) Lise( ) Üniversite( )

Ailenizin geliri: 0-1000TL( ) 1000-2000 TL( ) 2000-3000 TL( ) 3000 TL ve üzeri ( )

Okulda ağırlıklı olarak eğitim görmek istediğiniz/gördüğünüz alan: Sözel ( ) Eşit ağırlık( )

Sayısal( )

Okuduğu sınıf seviyesi: 9-( ) 10-( ) 11-( ) 12-( )

Öğretim türü: Tam Gün-( ) İkili Öğretim (sabahçı - öğlenci) -( )

Okul türü: Anadolu Lis. ( ) - Teknik L ( ) - İmam Hat. Lis. ( )

Kız Mes Lis. ( ) -Sağlık Mes.Lis ( )

Katıldığınız sosyal kulübün adı:

Kaç yıldır bu kulüptesiniz: 1-( ) 2-( ) 3-( ) 4-( )

Lise öğrenimi süresince kulüp değiştirdiniz mi? Evet: ( ) Hayır: ( )

Görevli olduğunuz kulübü kendi isteğinizle mi seçtiniz? Evet: ( ) Hayır: ( )

Sosyal Kulüp Çalışmalarıyla İlgili Görüşleriniz

Sosyal kulüpte görev almanın başarımı ( ) olumlu ( ) olumsuz yönde etkilemektedir.

Çünkü.....
.....
.....
.....

22.04.2015
İsmail ÇELEBİ
Şube Müdürü

Sosyal Kulüp Çalışmalarıyla İlgili Görüşleriniz		Hiç Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Sosyal kulüp etkinliklerinde diğer derslerde öğrendiğim bilgileri de kullanıyorum.					
2	Sosyal kulüp çalışmalarında bana sorumluluk verilmektedir.					
3	Sosyal kulüpte edindiğim kazanımları tüm yaşamım boyunca kullanabilirim.					
4	Sosyal kulüplerle ilgili okul dışında da etkinlikler yaparız.					
5	Sosyal kulüp çalışmaları farklı arkadaşlar edinmemi sağlıyor.					
6	Sosyal kulüp çalışmalarına katılmaktan zevk alıyorum.					
7	Sosyal kulüp çalışmaları bana ait üstün yönlerimin açığa çıkmasını sağlıyor.					
8	Sosyal kulüp çalışmalarımızı, çalışmalarımızın sonunda değerlendiriyoruz.					
9	Sosyal kulüp etkinliklerinden yeni bir şeyler öğreniyorum.					
10	Sosyal kulüp çalışmalarımıza gönüllü veliler de katılırlar.					
11	Kulüp olarak aldığımız kararları uyguluyoruz					
12	Kulüplerle ilgili etkinliklere seveerek katılıyorum.					
13	Sosyal kulüpler arkadaşlarımla ilişkilerimi iyileştirdi.					
14	Kulübümüzde kararları hep birlikte alırız.					
15	Kulübümüzde belli aralıklarla toplantılar yaparız.					

22.04.2015

İsmail ÇELEBİ
 Şube Müdürü

Sosyal Kulüp Çalışmalarıyla İlgili Görüşleriniz		Hiç Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
16	Kulübümüzde her kişi en az bir görev alır.					
17	Kulübümüz, kulübümüzün dışındaki öğrencilerin de katılabileceği etkinlikler düzenler.					
18	Kulübümüz bir etkinlik planladığında öğretmenlerimiz bize destek olurlar.					
19	Kulüplerin çalışma takvimi ve etkinlikleri tüm okula duyurulur.					
20	Yaptığımız etkinlikler kulübümüzün amacıyla tutarlıdır.					
21	Sosyal kulüp faaliyetlerine yaz tatilinde de olsam katılmayı isterim					
22	Kulübümüzün yıllık etkinliklerini gösteren bir planı vardır.					
23	Sosyal kulüp çalışmalarını yararlı buluyorum.					
24	Kulüp çalışmalarımız öğretmenimiz tarafından değerlendirilmektedir.					
25	Kulüp etkinliklerimizi yaparken bazen yakın okullarla birlikte çalışırız.					
26	Kulüp etkinlikleri davranış ve düşüncelerimde değişikliğe neden oldu.					
27	Okul müdürümüz kulübümüzü arada bir ziyaret eder.					
28	Kulüp çalışmalarımızda yeni teknik ve beceriler kazanıyorum.					
29	Kulübüm genellikle ilgi duyduğum alanda çalışmalar yapar.					
30	Kulüp öğretmenimiz öneri ve düşüncelerimizi dikkate alıyor.					

22.04.2015

İsmail ÇELEBİ
 Şube Müdürü

**T.C.
TEKİRDAĞ VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü**

Sayı : 43996270/44/4327385

24/04/2015

Konu: Araştırma Uygulaması

VALİLİK MAKAMINA

İlgi :Çerkezköy İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 21/04/2015 tarih ve 19623013/44/4208572 sayılı yazısı.

Çerkezköy İlçesi Pakize Narin Anadolu Lisesi Beden Eğitimi öğretmeni, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetim ve Denetimi tezli yüksek lisans öğrencisi Mehmet GÖĞEBAKAN'ın "Okullarda Sosyal Kulüplerin Yapısı ve Etkililiği" konulu tez çalışmasında kullanılmak üzere İlimiz Çerkezköy İlçesi'nde bulunan ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilere yönelik anket uygulama isteği, ilgi yazı ile bildirilmiştir.

Söz konusu araştırma uygulaması, Müdürlüğümüz Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş olup anketin uygulanmasında bir sakınca görülmediği, yapılacak çalışmalar sonucunda hazırlanacak raporun Müdürlüğümüze gönderilmesinin uygun olacağı bildirilmiştir.

Bu kapsamda onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen, uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan ölçek sorularının eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde, okul müdürlerinin koordinesinde ve kontrolünde, gönüllülük esas olmak kaydıyla İlimiz Çerkezköy İlçesi'nde bulunan ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilere yönelik olarak, Milli Eğitim Bakanlığının 2012/13 sayılı "Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri" konulu genelgesine göre gerçekleştirilmesi hususunu;

Olurlarınıza arz ederim.

Halis İŞLER
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
24/04/2015

Aydın TETİKOĞLU
Vali a.
Vali Yardımcısı

**T.C.
TEKİRDAĞ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü**

Sayı : 43996270/44/4361787
Konu: Araştırma Uygulaması.

24/04/2015

ÇERKEZKÖY İLÇE MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi :21/04/2015 tarih ve 19623013/44/4208572 sayılı yazınız.

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Yönetimi ve Denetimi tezli yüksek lisans öğrencisi Mehmet GÖĞEBAKAN' ın "Okullarda Sosyal Kulüplerin Yapısı ve Etkililiği" konulu yüksek tez çalışmasına veri toplamak amacıyla İlimiz Çerkezköy İlçesi' nde bulunan ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilere yönelik anket uygulama isteği ile ilgili olarak Valilik Makamının 24/04/2015 tarih ve 4327385 sayılı olurları ekte gönderilmiş olup, onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen, uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan anket sorularının, eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde, okul müdürlerinin koordinesinde ve kontrolünde, gönüllülük esas olmak kaydıyla Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2012/13 sayılı "Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri" konulu genelgesine göre gerçekleştirilmesini rica ederim.

İsmail ÇELEBİ
Müdür a.
Şube Müdürü

EK:
1-Valilik Oluru (1 Sayfa),
2-Onaylı Anket Soruları (3 Sayfa),
3-Komisyon Raporu (1 sayfa).

T.C.
ÇERKEZKÖY KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 62469288/44/4508988
Konu: Araştırma Uygulaması

29.04.2015

..... MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: Tekirdağ Milli Eğitim Müdürlüğünün 24/04/2015 tarih ve 4361787 sayılı yazısı.

Tekirdağ Milli Eğitim Müdürlüğünün "Araştırma Uygulaması" konulu yazısı ve ekleri ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

İrfan DANIŞMAZ
Müdür a.
Şube Müdürü

EK
Yazı Örneği ve Ekleri (6 Sayfa)

DAĞITIM
Tüm Ortaöğretim Okul/Kurum Md.

Merhabalar,

Bilimsel çalışmalarda gerekli olan ilke ve etik kurallar çerçevesinde, yapmış olduğum çalışmadan faydalanabilir ve geliştirdiğim anket formunu / ölçeği kullanabilirsiniz.

Yapmakta olduğunuz çalışma için başarılar dilerim.

İhsan ONAY

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Araştırma Görevlisi

Tel: 05435040021

Kimden: "mehmet gögebakan" <mehmet-gogebakan@hotmail.com>

Kime: "ihshan onay" <ihsan.onay@omu.edu.tr>

Gönderilenler: 6 Nisan Pazartesi 2015 13:37:34

Konu: tez mehmet gögebakan

Sayın hocam merhaba. Ben Tekirdağ /Çerkezköy'de Beden Eğitimi Öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Aynı zamanda Sabahattin Zaim üniversitesi yüksek lisans öğrencisiyim. Okullarda sosyal kulüplerin yapısı ve etkililiğine yönelik bir araştırma yapıyorum. Öncelikle tez çalışmanızdan faydalandığımı söylemek isterim. Tez çalışmamda öğrenci anket formunuzdan yararlanmak istiyorum. Bu nedenle sizden olur almak istedim. Şimdiden ilginize teşekkür ederim. Mehmet GÖĞEBAKAN.
Tel:05065595933

Saygılarımla...